

Wydanie specjalne

**Sumowanie kadencji
samorządu 2014-2024**

MAGAZYN MIEJSKI

ISSN 2080-296X

TARNÓW.PL

lutym – marzec 2024

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY NR 1 (155)

- Drogowe budowanie s. 5**
- Autobusem bliżej s. 9**
- Mieszkańcowskie priorytety s. 11**
- Dla naszego zdrowia s. 13**
- Edukacyjne wyzwania s. 16**
- Miasto żyjące kulturą s. 19**
- Sportowe inwestowanie s. 23**
- Ekologicznie na co dzień s. 27**
- Jak nas widzą inni? s. 29**

CZAS ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Na koniec kadencji rozmowa z Romanem Ciepiałą, prezydentem Tarnowa

Blisko 10 lat w fotelu prezydenta Tarnowa... Co wpłynęło na decyzję, że nie będzie Pan ponownie kandydował?

Mam ciągle sporo sił, pomysłów i energii do działania, ale doszedłem do wniosku, iż 45 lat nieprzerwanej pracy zawodowej, w tym 34 lat dla samorządu Tarnowa, to bardzo dużo i pora dać pole do popisu młodszemu pokoleniu. Funkcja prezydenta to codzienna praca po kilkanaście godzin na dobę, często w dni wolne i święta, a bywa, że i nocą, bo pożar i trzeba zadbać o ludzi, bo jakaś duża awaria w mieście... Pod takim względem bardzo trudna była ostatnia kadencja, z uwagi m.in. na blisko dwa lata zmagania się z pandemią koronawirusa i kryzysem uchodźczym związanym z agresją Rosji na Ukrainę. Pamiętać trzeba, że byłem wcześniej prezydentem Tarnowa w latach 1994-1998, a później wicemarszałkiem Małopolski do 2014 roku. Wiadomo, że przy takiej aktywności cierpi życie rodzinne, więc pora na jego unormowanie, więcej czasu

To zrozumiałe, ale co dalej? Sam Pan mówi o dużych, własnych zasobach energii, pomysłów... Wiele osób wskazuje na Pana doświadczenie i rozwagę.

Nie wykluczam, że wrócę w jakiejś formie do pracy naukowej – przed obję-

ciem stanowiska wicemarszałka byłem jednym z dyrektorów Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji i ta praca sprawiała mi sporą satysfakcję. Chciałbym pomóc w rozwiązywaniu publicznych spraw i wspomagać nowych decydentów, lecz odpowiedzialność muszą ponosić sami. Taka jest istota zarządzania.

34 lata działalności samorządowej, 30 lat w roli osoby decydującej o sprawach miasta i województwa... Czuje się Pan spełniony?

Tak. Uważam, że dzięki m.in. moim inicjatywom, decyzjom i działaniom sporo zmieniło się na lepsze w Tarnowie i województwie, poprawiły się warunki życia mieszkańców, z wielu rzeczy mogę być dumny.

Dzisiaj, w końcówce swojej kadencji, prezentuje Pan tarnowianom w miejskim magazynie „Tarnów.pl” efekty swoich działań w ciągu ostatniej dekady. Czy ta prezentacja wychodzi na plus?

Jestem głęboko przekonany, że na duży plus i każdy, kto obiektywnie obserwował rozwój naszego miasta w ciągu w czasie musi się z tym stwierdzeniem zgodzić. W tym skromnym

objętościowo wydawnictwie nie sposób oczywiście przedstawić szeroko wszystkich działań, inicjatyw, inwestycji itp. oraz ich efektów, bo trzeba by do tego było olbrzymiego tomu o objętości solidnej encyklopedii. Ale uważam, że mam obowiązek rozliczyć się z tarnowianami i stąd to krótkie zestawienie pokazujące, jak w ostatnich latach się zmieniał i zmienił Tarnów.

Jak więc zmieniał nam się Tarnów?

Patrząc na Tarnów z perspektywy trzech ostatnich dekad. To wówczas, w 1990 roku, dokonała się zmiana ustrojowa, powstał samorząd terytorialny, który otrzymał pełnię władzy i odpowiedzialności w wymiarze lokalnym. Byłem radnym od samego początku. Nie wszyscy – co zrozumiałe – pamiętają, że np. ul. Narutowicza pełniła rolę drogi tranzytowej Kraków – Rzeszów. To był koszmar! Nie lepiej było w innych dziedzinach. Dzisiaj nasze miasto jest zdecydowanie lepsze do życia. Mam satysfakcję, że uczestniczyłem aktywnie w tych zmianach.

Jak Pan ocenia zmiany w lokalnej gospodarce. Nie było wielkich inwestycyjnych fajerwerków.

Tak, ale mamy dzisiaj w Tarnowie ponad 13 tysięcy zarejestrowanych firm, a to przyrost o blisko 2 tysiące w stosunku do 2014 roku. Ten przyrost to efekt dobrego klimatu dla przedsiębiorczości, który konsekwentnie tworzyliśmy. To jest duża, zróżnicowana i stabilna podstawa naszej egzystencji. Wpływ wielkich firm równoważony jest obecnie mobilnością małych i średnich. Taka dywersyfikacja daje większą stabilność, szczególnie w okresie obecnych dużych, globalnych zmian.

To gospodarka, ale za funkcjonowanie miasta odpowiada prezydent i rada miejska. Jaka jest Pana ocena obecnego stanu?

Mamy obecnie zrównoważoną i dobrze funkcjonującą gospodarkę komunalną, setki kilometrów nowych i zmodernizowanych dróg, nowe chodniki i ścieżki rowerowe, funkcjonalny i ciągle usprawniany układ komunikacyjny z północną i południową obwodnicą. Tarnowska komunikacja

publiczna może pochwalić się jednym z najnowocześniejszych taborów w kraju i nowoczesnymi rozwiązaniami technologicznymi, które powstały w ramach działającego i usprawniającego ruch w mieście Inteligentnego Systemu Transportowego. Działa też doceniany przez mieszkańców system roweru miejskiego.

Mamy sprawny i na wysokim poziomie system edukacji z nowościami w postaci Pasażu Odkryć, który jest wzorem dla innych miast. Wiele szkół jest sukcesywnie wzbogacanych w wyposażenie, przy wielu powstały nowe sale gimnastyczne i boiska. O wysokim poziomie tarnowskiej oświaty świadczą wyniki różnych egzaminów oraz czołowe miejsca naszych uczniów w olimpiadach przedmiotowych. Na oświatę wydajemy blisko 40 proc. naszego budżetu, (w 2024 r. to ponad 510 mln zł) i daje to wymierne efekty. Wszystkie dzieci mają zagwarantowane miejsca w przedszkolach, powstaje nowy żłobek.

Wśród infrastruktury kulturalnej mamy nowoczesne i świetnie wyposażone w najnowsze technologie kino, teatr i amfiteatr, powstały również trzy nowe instytucje: Dom Kultury Westerplatte, Pasaż Odkryć, nowoczesna sala koncertowa, którą nazywamy „małą filharmonią” i Multimedialne Centrum Artystyczne przy Wałowej 25.

O kilka nowych obiektów wzbogaciła się infrastruktura sportowa, z wielofunkcyjną Areną Jaskółka Tarnów na czele, zmodernizowany został stadion lekkoatletyczny – piłkarski przy ul. Piłsudskiego, budujemy nowy stadion piłkarski w Mościcach, tamże już działa nowe kryte lodowisko, pod Górą Św. Marcina przybyło miejsc do uprawiania rekreacji, jest całkiem nowe miejsce rekreacji, czyli Kantoria, powstał nowy park wodny w Mościach, zmodernizowane zostały praktycznie wszystkie osiedlowe i przyszkolne boiska sportowe.

Postawiliśmy też na budowę miejskich mieszkań dla tarnowian: w ciągu ostatniej dekady przybyło ich kilkaset. Mieszkania buduje nie tylko miejska spółka Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, ale także Miejski Zarząd Budynków i w tej dziedzinie sporo się będzie działo też w kolejnych latach.

Aby zobaczyć, jak powinno się realizować zadania związane z opieką społeczną przyjeżdżają do nas przedstawiciele innych miast, bo wzorcowym jest działające od początku 2023 roku Centrum Usług Społecznych z bardzo

szerokim zakresem działalności – to nie tylko pomoc społeczna, ale również m.in. wsparcie kryzysowe i bardzo aktywna polityka senioralna. Chwalimy się też Zakładem Aktywności Zawodowej „Słoneczne Wzgórze”, w którym ponad 50 zatrudnionych to osoby niepełnosprawne. Powstał nieistniejący wcześniej ośrodek wytchnieniowy, zapewniający krótkotrwałą opiekę osobom niesamodzielnym życiowo.

W znaczący sposób poprawiła się też opieka zdrowotna. Wyremontowany i rozbudowany został Zespół Przychodni Specjalistycznych, unowocześniono zostało wyposażenie, w tym pojawiło się sporo zaawansowanej aparatury medycznej, powstały nowe gabinety specjalistyczne. Odnowione i doposażone zostało też Mościckie Centrum Medyczne, gdzie rozpoczęło m.in. funkcjonowanie pierwsze w Tarnowie stacjonarne hospicjum. O nowe obiekty i nowoczesną aparaturę wzboga-

cił miejski Szpital im. E. Szczeklika, który cieszy się zasłużoną renomą w kraju z uwagi na dokonania pracujących tam specjalistów i jakość opieki nad pacjentami. **Szpital należy też do wąskiego grona placówek w Polsce, które nie są zadłużone, przynosi zyski, które z pomocą finansową miasta inwestuje w rozwój.**

Lokalni i przyjeżdżający do miasta biznesmeni doceniają działalność i aktywność powołanego trzy lata temu Centrum Wspierania Przedsiębiorczości. Powinienem też wspomnieć o Strefach Aktywności Gospodarczej, ofercie Tarnowskiego Klastera Przemysłowego, pojawiającej się w mieście nowej specjalizacji w postaci automatyki przemysłowej. Taką listę zmian w Tarnowie w ciągu moich dwóch kadencji mógłbym ciągnąć jeszcze bardzo długo, ale odsyłam do lektury tekstów w dalszej części numeru, w których przywołane tu tematy zostały nieco poszerzone.

Z pewnością nie wszystkie plany i projekty udało się Panu zrealizować... Których Pan najbardziej żałuje?

Jest kilka bardzo istotnych zamierzeń, których – mimo szczerych chęci – nie udało się zrealizować z różnych przyczyn. Do nich należy z pewnością wschodnia obwodnica Tarnowa. Jest gotowa koncepcja, zatwierdzony przebieg, są najważniejsze środowiskowe pozwolenia... Obwodnica powinna być budowana w ramach programu 100 obwodnic poprzedniego rządu, ale żądano od miasta współfinansowania na poziomie około 350 mln, przy szacowanym w 2022 roku całym koszcie obwodnicy około 550 mln zł. Oczywiście miasta na taki wydatek nie było i nie będzie stać. Moje stanowisko było jasne: obwodnica powinna być budowana w takim trybie, jak budowano dotychczas obwodnice innych miast – z pomocą funduszy zewnętrznych – unijnych i innych pomocowych lub Skarbu Państwa. Z reguły dofinansowanie tego rodzaju inwestycji wynosiło do 85 proc., natomiast miasta na prawach powiatu wykładały ze swoich budżetów przypadającą na nich część z pozostałych 15 proc., równą procentowemu przebiegowi inwestycji w granicach administracyjnych miasta. Zaangażowanie finansowe budżetu Tarnowa w takiej wysokości jest możliwe.

Niestety takiej szansy i takiej pomocy nie otrzymaliśmy. Rząd PiS wspierał budowę zjazdu z autostrady do Pilzna, w odległości około 20 km Tarnowa i nazwał go – chyba w ramach żartu – „wschodnią obwodnicą Tarnowa”. Notabene nie wiadomo, czy taka inwestycja będzie kiedykolwiek realizowana.

Mam nadzieję, że obecny rząd przyjrzy się problemowi wschodniej obwodnicy i zapadną decyzje korzystne dla naszego miasta. Nowe władze miejskie Tarnowa, z pomocą posłów, powinny intensywnie lobbować na rzecz tej inwestycji.

Kolejna sprawa, nad którą ubolewam, to nierozwiązany problem terenu po byłym Owintarze. Byłem zwolennikiem zakupu tego terenu przez miasto i jego odpowiedniego zagospodarowania z korzyścią dla mieszkańców. Niestety, radni nie poparli mojej idei i zagłosowali na „nie”, nie uchwalili również planu miejscowego zagospodarowania dla tego obszaru Przykro...

I kolejna przygotowana, a niezrealizowana inwestycja, czyli mediateka, z nową siedzibą miejskiej biblioteki, cen-

trum bezpieczeństwa informatycznego i obiektem z biurami na wynajem, które planowe były do budowy, w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, na terenie dawnego targowiska przy ul. M. B. Fatimskiej. Te ambitne plany pokrzyżowała nam pandemia i zmiany, które spowodowała na rynku nieruchomości. Swoje dołożyła też polityka fiskalna poprzedniego rządu, która zmniejszyła wpływy do budżetów miast.

Przykładem innego dobrego projektu jest gotowa do realizacji nowa trasa łącząca ul. Tuchowską z ul. Warszawą. Finansowanie tego zadania dwukrotnie odrzucił rząd Mateusza Morawieckiego. Mam nadzieję, że przygotowane a niezrealizowane projekty wykorzystają nowe władze miejskie, sięgając choćby po pieniądze z funduszy europejskich, bo po zmianie rządu szeroko otwierają się takie możliwości.

Wspomniał Pan kilka razy politykę finansową poprzedniego rządu, która miała wpłynąć na gorszy stan samorządowej kasy, a co za tym idzie na ograniczenia inwestycyjne. Czy była ona aż tak istotna?

Bardzo. Od początku 2019 do zimy 2023 roku mieliśmy do czynienia z decyzjami ówczesnego parlamentu i rządu, które ograniczały wpływy do budżetów samorządów, co znacząco wpływało na życie mieszkańców, wymuszając programy oszczędnościowe w wielu sferach. Od rozpoczęcia wprowadzania różnych „reform” fiskalnych rządu PiS straciliśmy w tych latach ponad 110 milionów złotych. Do doszła jeszcze galopująca inflacja i rosnące ceny energii, co spowodowały, iż trzeba było ostro weryfikować nie tylko koszty bieżącego utrzymania miasta, ale również inwestycji – olbrzymie podwyżki cen materiałów budowlanych groziły nawet zatrzymaniem niektórych.

Mówiąc o pieniądzach nie sposób pominąć tematu zadłużenia miasta, co na każdym kroku wytykali Pańscy oponenti.

Gdy w 2014 roku obejmowałem fotel prezydenta zadłużenie miast wynosiło 233 mln zł, obecnie jest to około 500 mln zł i – dobitnie to podkreślam – wszystkie te pieniądze zostały wydane na inwestycje, dzięki którym miasto się rozwija i bogaci. Wartość miejskich inwestycji w tym okresie wyniosła (łącznie ze spółkami miejskimi) ponad 1,5 miliarda zł. Instrumenty fi-

nansowe w postaci obligacji i kredytów są więc istotną dźwignią rozwojową.

Dochody budżetu miasta w ciągu ostatnich 20 lat zwiększyły z ok 260 mln zł do blisko miliarda. Inwestycje realizujemy zarówno z własnych środków, pieniędzy otrzymanych z UE i oczywiście z kredytów. Tak robią wszystkie miasta i gminy w Polsce. Oczywiście moglibyśmy nie brać kredytów, zbierać wpływy do miejskiej skarbnicy i gdy ta się zapęłni coś budować. Tylko w takim przypadku, przykładowo, ulice Spokojna i Elektryczna byłyby gotowe za 30 lat, a tymczasem już nimi jeździmy i rozwiązały znaczącą część miejskich problemów komunikacyjnych. Nowoczesne autobusy, zmodernizowany teatr, arena, sala koncertowa, odnowiony Rynek i okoliczne uliczki, plac Kazimierza... - to dzisiaj wizytówki Tarnowa. Inwestowanie w rozwój z udziałem kredytów to norma we współczesnym świecie.

Kredyty trzeba spłacać i to spore obciążenie finansowe dla budżetu miasta. Czy nie było ich za dużo?

Mamy w kraju sztywne reguły prawne, które miastom nie pozwalają zadłużyć się ponad miarę - takie swoiste bezpieczniki finansowe - i one działają także w naszym przypadku, a zadłużenie Tarnowa jest na bezpiecznym poziomie. Mówiłem już, iż w 2014 roku miasto miało dług w wysokości 233 milionów złotych. To już wówczas była spora kwota. Czy powinienem więc nie planować w tej sytuacji nowych inwestycji i skupić się wyłącznie na spłacie zadłużenia? Oczywiście, że powinienem planować i realizować inwestycje - i to przyzna każdy rozsądnie myślący - bo do wzięcia były i teraz znowu są duże kwoty z Unii Europejskiej, więc należało i należy po nie sięgać. Ale do tego potrzebny jest tzw. wkład własny i tenże wkład pochodzi właśnie z kredytów i obligacji. Czy nie należało ich brać i budować? Oczywiście, że należało, bo to właściwy kierunek rozwojowy. Gdybyśmy liczyli tylko na pieniądze z naszego budżetu, to na realizację większości inwestycji trzeba by czekać latami. Niestety rząd PiS zmienił reguły finansów dla samorządów w 2019 i ograniczył w ten sposób rozwój miast. Teraz jest nadzieja na zmianę, bowiem trwają prace rządowe - samorządowe nad istotną poprawą zasad finansowania samorządu.

Dziękujemy za rozmowę.

■ **Ostatnie dziewięć lat to nie tylko nowe inwestycje drogowe, ale i olbrzymie zmiany jakości już istniejących tarnowskich ulic**

DROGOWE BUDOWANIE

W ciągu dwóch ostatnich kadencji samorządu w Tarnowie dokonała się prawdziwa uliczna rewolucja, w ramach której miasto wykonało setki zadań drogowych o wartości kilkuset milionów złotych, zmieniając wygląd naszego miasta i sposób przemieszczania się w jego obrębie. Elektryczna, Spokojna, Lwowska, Kwiatkowskiego to dziś nowoczesne, szerokie ulice z biegnącymi wzdłuż nich bezpiecznymi chodnikami i wygodnymi ścieżkami rowerowymi. Ale nie należy też zapominać o mniej spektakularnych inwestycjach. W sumie każdy rok to ok 120 zadań drogowych.

Zmiany widać też na innych, mniejszych drogach w centrum i poza nim. Są wygodniejsze i bezpieczniejsze. Dla korzystających z autobusów lokalnych i dalekobieżnych powstały węzły przesiadkowe. Ruchem sterują inteligentne systemy transportowe. Miejskie rowery i ich stacje są zaś dziś oczywistym elementem wyglądu tarnowskich ulic.

Potrzeba było zmian

- Gdy zostałem prezydentem, zastałem sprawy związane z drogownictwem i komunikacją w kompetencjach urzędu miasta. Był to efekt likwidacji, po aferach korupcyjnych za kadencji mojego poprzednika, Tarnowskiego Zarządu Dróg Miejskich – mówi Roman Ciepela. – Zdałem sobie od razu sprawę, iż potrzebna jest odrębna instytucja z gronem dobrych fachowców od planowania,

projektowania, budowy i utrzymania dróg, ich oświetlenia, ale także zajmujących się organizacją realizowanej przez MPK komunikacji publicznej. Tak powstał ZDiK, gdzie znalazła zatrudnienie sprawdzona kadra, kierowana przez profesjonalistów. Przez te lata koncepcja się sprawdziła, a o fachowości ZDiK świadczą zrealizowane przez firmę inwestycje, które trudno już zliczyć.

Niezbędna elastyczność

ZDiK realizuje bardzo różne zadania drogowe, od dużych i kosztownych inwestycji, zmieniających w sposób rewolucyjny układ drogowy, po bardzo drobne inwestycje, które są jednak bardzo istotne, zwłaszcza dla mieszkańców poszczególnych dzielnic. ZDiK pracuje równolegle na kilku płaszczyznach. Planuje, projektuje, uzyskuje konieczne zezwolenia, wreszcie zgłasza wnioski o dofinansowanie. Etap końcowy to ekipy budowlane realizujące poszczególne inwestycje, choć i w trakcie budowy pracownicy miejskiej firmy współpracują z wykonawcami, by jak najbardziej ograniczyć uciążliwości dla mieszkańców, dbać o właściwe wykonanie zadań i bezpieczeństwo.

Budżet ZDiK co roku wynosi ponad 100 milionów złotych, a jego realizacja wymaga sporej elastyczności, bo plany są modyfikowane: z jednej strony w zależności od tego czy uda się zdobyć dofinansowanie, z drugiej – czy będą formalne możliwości realizacji inwestycji. Niezależnie od tego, każdy rok to około 120 zadań drogowych.

Część zadań jest przesuwana, pojawiają się inne, konieczne do wykonania natychmiast i w drogowej firmie na bieżąco reagują na oczekiwania i sugestie mieszkańców, głównie poprzez współpracę z radnymi osiedlowymi czy miejskimi.

Powody do satysfakcji

Ostatnie ponad dziewięć lat działalności władz miasta to zauważalne przez wszystkich zmiany w układzie komunikacyjnym i jego jakości. Na północy Tarnowa ulice Elektryczna i Spokojna, wraz z rondami, ścieżkami i chodnikami zupełnie zmieniły komfort podróżowania. Realizacja obu kosztowała około 60 milionów złotych. Na wschodzie – Lwowska, kiedyś chronicznie zakorkowana z nierówną nawierzchnią, dziś szeroka i wygodna, zwieńczona rondem. Wykonany już pierwszy etap jej modernizacji kosztował ponad 30 milionów złotych. W planach jest realizacja przebudowy kolejnych odcinków, aż do ulicy Orkana.

Gruntownie wyremontowana została Starówka. To ogromnie wymagające przedsięwzięcie, realizowane było etapami. W efekcie Rynek, plac Kazimierza i sąsiadujące z nimi uliczki odzyskały dawny blask. Przebudowano też ulicę Krakowską, poprawiając wystylizację inwestycję z lat poprzednich.

Zresztą wiele ulic w centrum Tarnowa zyskało nowe nawierzchnie i chodniki, choćby: Nowy Świat, Krasińskiego, Bernardyńska czy Piłsudskiego. Przebudowane zostały Romanowicza, Chyszowska, Warsztatowa i Równole-

gła, zmodernizowane – Franciszkańska, Krakowska (od Narutowicza do wiaduktu i dalej do Warsztatowej).

Zupełnie inaczej wyglądają dziś Mościce. Zmiany zapoczątkowała modernizacja ulicy Traugutta, dopełnieniem były inwestycje realizowane do końca 2023 roku – ich wartość przekracza 30 milionów złotych.

Informatyczne usprawnienia

W nowoczesne rozwiązania komunikacyjne nasze miasto wprowadziły inteligentne systemy transportowe (koszt wdrożenia to ponad 18 milionów złotych). Sterują sygnalizacją świetlną i pokazują wolne miejsca parkingowe, informacje o utrudnieniach i panujących warunkach atmosferycznych. Uzupełnieniem jest system Tarnowski Rower Miejski - dzięki niemu możemy wypożyczać jednoślady i korzystając z wielu kilometrów ścieżek rowerowych opłatających miasto, przemierzając się pomiędzy jego dzielnicami. O tych usprawnieniach piszemy osobno.

Ścieżek systematycznie przybywa, tylko w 2023 roku sieć rozbudowana zo-

stała o blisko cztery kilometry, bo każda realizowana inwestycja drogowa musi uwzględniać nie tylko potrzeby zmotoryzowanych, ale także rowerzystów i pieszych. Przykładem tego są modernizacje i przebudowy ulic: Szkotnik, Braci Saków czy też Pasterskiej. Tak będzie również w przypadku tych, które są w planach – m.in. rozbudowa ulicy Tuchowskiej, budowa ulicy Niedojadły czy też rond w rejonie „Owintaru”, dzięki którym nastąpi „uciąglenie” dróg dla rowerów w ciągu ulic Szkotnik, Krakowska, Narutowicza.

Projektanci nadal pracują

Na deskach projektantów i w planach pracowników ZDiK-u są kolejne inwestycje drogowe – ulica Orkana, rondo u zbiegu Słowackiego i Klikowskiej, kolejny etap ulicy Błonie i Ablewicza. To komunikacyjne arterie niemniej istotne niż te, które już służą mieszkańcom. Najpoważniejszym wyzwaniem projektowym i finansowym najbliższych lat będzie połączenie ulic Tuchowskiej i Warsztatowej. Inwestycja to bardzo kosztowna i trudna, ale możliwa do wy-

konania. Dzięki niej powstałby alternatywny ciąg komunikacyjny na południu miasta – podobny do tego, który rozwiązał komunikacyjne problemy Tarnowa na północy.

■ Ulice Elektryczna i Spokojna rozwiązały sporo problemów komunikacyjnych miasta

Północne objeżdżanie

Mocno zniszczone, bo systematycznie rozjeżdżały je ciężarówki i często – a w godzinach szczytu zawsze – zakorkowane. Ulice Elektryczna i Spokojna były trudnym i mało efektywnym szlakiem komunikacyjnym na północy Tarnowa. Gruntownie zmodernizowane, kosztem około 60 milionów złotych, zupełnie zmieniły komfort i bezpieczeństwo zarówno kierowców, jak też pieszych i rowerzystów. Ten ciąg komunikacyjny zyskał sobie miano północnej obwodnicy.

Dziś to przestronne drogi, z dwoma pasami ruchu w każdym kierunku, dwoma rondami, chodnikami i ścież-

kami rowerowymi, określane jako północna obwodnica miasta.

Zaczął się na początku 2018 roku. W pierwszej kolejności – ulica Spokojna. **Potrzebne były prace porządkowe i wyburzenia, trzeba było też przenieść magistralę wodociagową i słupy energetyczne.** Następnie wykonawca przystąpił do budowy nowej drogi. Prace były prowadzone równolegle w kilku miejscach, toteż Spokojna była gotowa jeszcze w tym samym, 2018 roku. Koszt jej modernizacji to ponad 21 milionów złotych, dofinansowanie wyniosło prawie 12,5 miliona złotych.

Zanim zakończyła się przebudowa ul. Spokojnej, jesienią 2018 roku, ekipy innego wykonawcy rozpoczęły prace na 1,5-kilometrowym odcinku Elektrycznej. Tu także konieczne były usunięcie kolizji sieci infrastruktury podziemnej, a także budowa nowego pasa ruchu, jezdni, zjazdów, zatok autobusowych.

Na skrzyżowaniach z aleją Piaskową i ulicą Klikowską powstały nowoczesne, dwupasowe rondo turbinowe. Wokół nich i wzdłuż ulicy poprowadzono wygodne ciągi piesze i rowerowe, zamontowano energooszczędne oświetlenie. Inwestycja została oddana pod koniec 2019 roku. Koszt prac to ponad 39 milionów złotych, wartość dofinansowania wyniosła niemal 25,5 miliona zł.

Całość prac wykonano przy jedynie częściowym wyłączeniu ulic z ruchu. Podczas modernizacji obu odcinków utrzymana była możliwość przejazdu.

- Efekt rozbudowy Spokojnej i Elektrycznej to ogromna zmiana jakościowa w układzie komunikacyjnym w tej części miasta – mówi prezydent Roman Ciepiela. – Jeśli modernizacji doczeka się także ulica Wyszyńskiego, w północnej części miasta powstanie obwodnica, umożliwiająca komfortowy przejazd w kierunku Mościc, jak i dojazd do stref aktywności gospodarczej.

■ **Tarnów otrzymał nagrodę i tytuł LIDERA ITS za najlepsze w Polsce wdrożenie inteligentnych systemów transportowych przez instytucję sektora publicznego**

ITS, CZYLI CHODZI O TO, ABY...

Jazda po Tarnowie bardziej płynna, mniej ulicznych korków, lepsza punktualność miejskich autobusów w godzinach komunikacyjnych szczytów, lepsza przepustowość skrzyżowań, łatwiejsze znalezienie miejsca do parkowania... – to tylko kilka czynników, które uległy w Tarnowie poprawie dzięki wdrożeniu Inteligentnych Systemów Transportowych (ITS).

Prezydent Tarnowa Roman Ciepela wielokrotnie podkreślał przy różnych okazjach, że rozwiązania komunikacyjne w mieście poprawiać można nie tylko przez budowę nowych dróg i modernizowanie istniejących, ale również dzięki wdrażaniu najnowszych technologii zarządzania ruchem, które są jedną z metod realizacji idei smart city, czyli „inteligentnych” miast, które mają stać się jak najbardziej przyjazne dla mieszkańców i gości. Inteligentne Systemy Transportowe są konkretnym przykładem realizacji tej idei.

Chodzi przede wszystkim o to, aby na większość najważniejszych arterii komunikacyjnych w Tarnowie uzyskać efekt tzw. „zielonej fali”, czyli szybkiego i bezpiecznego przejazdu samochodów i miejskich autobusów. Autobus długo stoi na skrzyżowaniu na czerwonym świetle? Niedobrze. System może „zauważyć” tę nieprawidłowość i uruchomić zmianę świateł, może zrobić to też kierowca autobusu przy pomocy autokomputera. Autobus może nadrobić opóźnienie i punktualnie pojawić się na kolejnych przystankach.

Taki system sterowania ruchem działa na 32 skrzyżowaniach, a dzięki temu powstały cztery skoordynowane ciągi szybkiego ruchu. Oczywiście dotyczy to nie tylko pojazdów komunikacji

publicznej, ale również prywatnych samochodów.

ITS jest systemem w pełni autonomicznym, można powiedzieć, że sam „podejmuje” decyzje dotyczące organizacji ruchu w konkretnych miejscach, a pracownicy Centrum Sterowania Ruchem w większości przypadków jedynie nadzorują jego funkcjonowanie. Ale nie tylko... Na wielomonitorowej (32 monitory) ścianie wizyjnej mogą na bieżąco śledzić sytuację w różnych punktach miasta i od razu reagować na nieprzewidziane perturbacje, aby np. w przypadku wypadków, stłuczek i powstania jakichś zatorów zmniejszać natężenie ruchu w danych obszarach miasta, a także planować zmiany w jego organizacji.

Niekoniecznie udogodnieniem, a raczej nawet swoistym batem na nieprzestrzegających przepisów kierowców jest system automatycznego rozpoznawania tablic rejestracyjnych (ANPR), który pozwala na szybką identyfikację, kto popełnił drogowe wykroczenie. Na-

grania z kilkudziesięciu kamer ITS przechowywane są przez 30 dni.

Centrum zarządzania systemem w Tarnowie, czyli „serce” miejskiego ITS ma siedzibę w Centrum Bezpieczeństwa i Zarządzania Ruchem przy ul. Nadbrzeżnej Dolnej.

Po pół roku funkcjonowania dokonano analizy wpływu ITS na płynność ruchu w mieście i okazało się, że czasy przejazdu głównymi ciągami ulic w mieście uległy znacznemu skróceniu. Dzięki systemowi ITS punktualniej kursują także miejskie autobusy, które otrzymały „priorytet przejazdu”. Najlepsze wyniki osiągnięto w ciągu alei Jana Pawła II. Dzięki zastosowaniu nowoczesnych narzędzi sterowania ruchem można tamtędy przejechać w czasie nawet o 70 procent krótszym niż przed wprowadzeniem ITS. Średnio w mieście oszczędność czasu przejazdu wyliczono na około 39 procent. To znacznie powyżej zakładanych wartości, bo wykonawca systemu zobowiązał się do minimum 15,01 procent poprawy czasu przejazdu na czterech ciągach komunikacyjnych.

Pomiary zostały przeprowadzone bardzo dokładnie. Na każdym z monitorowanych odcinków wykonano po 10 przejazdów w każdą stronę, o trzech porach dnia, czyli w sumie po 60 przejazdów. Dopiero na tej podstawie zostały przeprowadzone obliczenia.

Uruchomienie w Tarnowie ITS kosztowało 18 mln 628 tys. zł, w tym dofinansowanie z Unii Europejskiej wyniosło 10 mln 436 tys. zł.

PO TARNOWIE NA SIODEŁKU

W Tarnowie mamy obecnie łącznie 77 kilometrów ścieżek rowerowych i prawie 3,5 kilometra tzw. kontraruchów. To mniej więcej tyle, ile wynosi odległość naszego miasta od Krakowa czy Rzeszowa. Sieć dróg rowerowych, powstała w efekcie systematycznych inwestycji, będzie nadal uzupełniana i rozbudowywana.

Każda nowa inwestycja drogowa, którą miasto realizowało i realizuje, zakłada budowę ścieżek rowerowych i chodników. **Ścieżki rowerowe wykonywane są w podobnym standardzie: bitumiczne nawierzchnie i wyraźne oznakowanie**, a to oznacza komfort i bezpieczeństwo użytkowników. Tak dzieje się od kilku lat. Wystarczy spojrzeć na Lwowską, Piłsudskiego, Romanowicza, Spokojną, Elektryczną, Szkotnik, Szujskiego czy Pasterską, a także na Mościce – tę dzielnicę pokryła sieć nowych ścieżek. W centrum miasta taki efekt uzyskać trudniej, nie zawsze jest na tyle miejsca, by móc zbudować osobny ciąg rowerowy. Wówczas miłośnicy jednośladów dzielą miejsce z pieszymi lub samochodami. W tym drugim przypadku dotyczy to dróg jednokierunkowych – na nich wyznaczane są kontraruchy, umożliwiające jazdę rowerem „pod prąd”, o czym informują znaki drogowe i czerwone piktogramy. Pierwszy, latem 2020 roku wyznaczono na ulicy Lippoczy’ego, dziś takich odcinków jest już 19, m.in. na Bernardyńskiej, Waryńskiego, Goldhammera, Akacjowej, dwa na osiedlu Zielonym.

Każda z planowanych dopiero inwestycji drogowych zawiera ważny element, którym jest nowa ścieżka rowerowa. Są wrysowane do projektów modernizacji m.in. Tuchowskiej, Wolańskiej, Niedojadły, Błonie, Okrana, czy Ablewicza. Stanowią też samodzielne zadania drogowe. Tak jest choćby w przypadku ulicy XVI Pułku Piechoty, gdzie rozpoczynają się prace, których celem jest budowa ścieżki rowerowej i chodników, przejścia dla pieszych oraz przejazdu dla rowerów. Będą prowadzone na odcinku o długości 396 metrów. Podobna sytuacja będzie miała miejsce na ulicy Piłsudskiego – od Romanowicza w kierunku „Kantorii”, gdzie zostanie wybudowana asfaltowa

Dzięki systemowi Tarnowskiego Roweru Miejskiego jednośladów mogą używać także osoby, które nie są ich właścicielami

ścieżka rowerowa. Prace obejmą odcinek o długości 281 m.

W 2018 zakończyła się budowa i modernizacja tras rowerowych w Tarnowie, które są częścią europejskiego szlaku EuroVelo4. Jego łączna długość w naszym mieście liczy 17 kilometrów. EuroVelo powstało w oparciu o istniejącą już sieć lokalnych, regionalnych i krajowych tras rowerowych, łącząc je w jeden system poprzez budowanie brakujących fragmentów ścieżek, poprawianie ich standardu i jednolitym oznakowaniu. Prace objęły ulice: Witośa, Kwiatkowskiego, Mościckiego, Szujskiego, Klikowską, Romanowicza, Piłsudskiego, Szujskiego, Kochanowskiego, Jana Pawła II i Wilczą. Przy trasie powstało jedno Miejsce Obsługi Rowerzystów (MOR) w pobliżu Lasku Lipie.

Życie rowerzystom ułatwiają też inne elementy infrastruktury – to wiaty, w których każdy może zostawić swój jednoślad, a w razie potrzeby także poddać go naprawie.

Pierwsze stanęły na węzłach przesiadkowych: Krakowska – Dworcowa i Kochanowskiego – Chyszowska, przy ulicy Goldhammera (w sąsiedztwie ANS) oraz w Mościcach: przy Chemicznej, Kwiatkowskiego i w sąsiedztwie Miejskiego Domu Sportu. Następnymi pięć zadanych wiat rowerowych (w każdej osiem stojaków) zamontowano w sąsiedztwie obiektów sportowych i szkół: przy ul. Szujskiego, Piłsudskiego, Romanowicza, Widok i Kwiatkowskiego. Kolejną zamontowano na węźle przesiadkowym Błonie.

Dzięki systemowi Tarnowskiego Roweru Miejskiego jednośladów mogą używać także osoby, które nie są ich właścicielami – bo od 2018 roku w Tarnowie rowery można wypożyczać. Obecnie system liczy z 18 stacji i 190 jednośladów (w tym 10 rowerków dla najmłodszych i 10 z siodełkami do przewożenia dzieci). Rocznie miejskie jednoślady wypożyczane są 15 – 20 tysięcy razy, w sezonie pokonują blisko 30 tysięcy kilometrów.

NOWOCZESNY AUTOBUS PO ULICACH MKNIE...

Dzięki unijnemu dofinansowaniu w ciągu ostatnich kilku lat udało się unowocześnić tabor autobusowy. Wygodne, niskoemisyjne autobusy kilku marek zastąpiły leciwe jelcze. Wiele zmieniło się również w obsłudze pasażerów: powstały nowoczesne systemy informacyjne, nowe możliwości opłaty za przejazd, wybudowano również trzy punkty przesiadkowe, pełniące rolę miejskich mini hubów komunikacyjnych.

O jelcach już nikt nie pamięta

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne otrzymało środki na modernizację taboru w ramach czterech projektów z Regionalnego Programu Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. **Inwestycja wyniosła niemal 52,7 mln złotych, z czego prawie 36,9 zł stanowiło dofinansowanie europejskie. Dzięki niemu zakupiono 51 nowych autobusów (część z nich MPK kupiło ze środków własnych jako wkład własny do projektu), co stanowi 55 proc. taboru. Dodajmy, że ostatni jelec wyjechał na ulice Tarnowa w 2018 roku.**

Obecnie kursujące po Tarnowie autobusy są niskopodłogowe, niskoemisyjne, posiadają klimatyzację, monitoring, większość z nich, ma automatyczną skrzynię biegów, działają informacyjne systemy głosowe dla niewidomych, są windy dla osób na wózkach, gniazdka do naładowania telefonów komórkowych i innych urządzeń

Obecnie 82 proc. taboru tarnowskiego MPK stanowią pojazdy ekologiczne

mobilnych. Cały tabor ma monitoring wizyjny, kierowcy alarmują o niebezpieczeństwie, używając przycisku napadowego. Wszystkie autobusy wyposażone są w systemy przeciwpożarowe, kamery cofania, systemy kontroli trakcji. Inwestycje polegające na wyposażeniu pojazdów (mowa m.in. o defibrylatorach, licznikach pasażerów, tablicach LCD, autokomputerach itp.) kosztowały ponad 6,3 mln złotych., dofinansowanie ze środków europejskich wyniosło niemal 2,6 mln złotych.

Z dbałością o środowisko

Poza komfortem użytkowników, istotne były wymogi środowiskowe. Obecnie 82 proc. taboru tarnowskiego

MPK stanowią pojazdy ekologiczne. Do obsługi komunikacji używany jest wyłącznie tabor wyposażony w silniki spełniające normy emisji zanieczyszczeń Euro 5 lub Euro 6. Ponad połowa autobusów jest przystosowane do zasilania: CNG, biodieselem, są też hybrydowe, spalinowo-elektryczne.

Dokładnie 35 proc. pojazdów w taborze jest zasilana najlepszym alternatywnym napędem, czyli sprężonym gazem ziemnym CNG. Biorąc pod uwagę wozy w ruchu – codziennie 50 proc. autobusów kursujących na ulicach Tarnowa to ekologiczne pojazdy gazowe CNG. Obecnie w taborze jeżdżą pojazdy m.in. takich marek jak Scania, MAN, Solaris i Otocar.

W minionym roku MPK rozpoczęło testy autobusów elektrycznych

Od 2020 roku we wszystkich autobusach Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego można dokonać zakupu biletów za pomocą zbliżeniowej karty płatniczej VISA oraz Mastercard

Tablice informacyjne na przystankach pokazują rzeczywiste czasy przyjazdów autobusów, które są wyświetlane na podstawie wskazań GPS-ów zamontowanych w każdym pojeździe

W minionym roku MPK rozpoczęło testy autobusów elektrycznych.

Przez kilka tygodni po ulicach miasta jeździł autobus marki SOLARIS, model Urbino 12 electric oraz marki MAN, model Lion's City E. Firma złożyła do programu „Zielony transport publiczny” wniosek o dofinansowanie zakupu 17 takich autobusów. Koszt całego projektu wynosi 54,6 mln zł, planuje się uzyskać dofinansowanie w formie dotacji w wysokości 51 mln zł.

Wygodne płatności i rozkład jazdy online

Od 1 września 2020 roku we wszystkich autobusach Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego można dokonać zakupu biletów za pomocą zbliżeniowej karty płatniczej VISA oraz Mastercard. Można płacić również zbliżeniowo telefonem lub smartwatchem, które mają „podpięte” karty płatnicze. Możliwe jest także korzystanie z tańszych przejazdów - wystarczy posiadać Tarnowską Kartę Miejską Premium.

Na kilkudziesięciu tarnowskich przystankach autobusowych pojawiły się specjalnie przygotowane tabliczki z kodem QR i zbliżeniowym tagiem NFC. Używając smartfonu wystarczy zeskanować aparatem kod QR rozkład jazdy z rzeczywistymi godzinami przyjazdu. Chętni mogą korzystać również aplikacji myBus, która posiada podobne funkcje.

Kody QR i NFC umieszczone są na przystankach, na których nie ma jeszcze

elektronicznych tablic informacyjnych. **Tablice takie są sukcesywnie montowane od kilku lat i pokazują rzeczywiste czasy przyjazdów poszczególnych autobusów, które są wyświetlane na podstawie wskazań GPS-ów zamontowanych w każdym pojeździe.**

Nie tylko do przesiadki

W Tarnowie powstały w ostatnich latach trzy węzły przesiadkowe, czyli rozbudowane przystanki pełniące rolę transportowych hubów. Pierwszym był węzeł przesiadkowy

Kochanowskiego-Chyzowska, który został oddany do użytku w czasie, gdy prywatny właściciel zamknął dla ruchu tarnowski dworzec autobusowy. Z węzła natychmiast zaczęli więc korzystać prywatni przewoźnicy, którzy obsługują transport w regionie. Z tegoż węzła korzystali i korzystają przewoźnicy realizujący transport międzynarodowy oraz oczywiście autobusy MPK.

Drugi węzeł powstał przy ulicy Krakowskiej. Zatoka autobusowa została znacząco wydłużona, powstały perony z podświetlonymi i zadaszonymi wiatami. Oprócz obecnej tablicy świetlnej, podającej czas przyjazdu autobusów, została zamontowana druga tablica informacji pasażerskiej, która wyświetla czas przyjazdu i odjazdu pociągów z pobliskiego dworca PKP. Powstała ścieżka rowerowa, zmodernizowana została ul. Dworcowa, na której przebudowywano parking, gdzie zamontowane zostały wiaty, dla kilkudziesięciu rowerów.

Węzeł przesiadkowy przy ulicy Błonie jest ostatnim wybudowanym w mieście, pełni m.in. rolę mini dworca autobusowego, gdzie mogą zatrzymywać się autobusy komunikacji krajowej. Są tam jezdnie manewrowe i trzy duże wiaty przystankowe, w tym jedna zielona, jest wiatą dla rowerów, miejsce do ładowania samochodów elektrycznych, infrastruktura sanitarna i nowoczesny parking z miejscami dla 32 samochodów osobowych i czterech autobusów. Miejsce to spełnia też rolę parkingu park&ride, bowiem osoby tam przyjeżdżające mogą zostawić samochód i przesiąść się do miejskiego autobusu.

Węzeł przesiadkowy przy ulicy Błonie jest ostatnim wybudowanym w mieście, pełni m.in. rolę mini dworca autobusowego, z którego korzystają przewoźnicy realizujący kursy dalekobieżne

■ **MZB przyspiesza z budową mieszkań**

MIESZKANIOWE PRIORYTETY TARNOWA

Miasto jest właścicielem ponad 2 580 komunalnych lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 108 836 m kw. i 335 lokali użytkowych o łącznej powierzchni 29 679 m kw. W najbliższym czasie zasób ten zwiększy się o 130 mieszkań, które wybuduje Miejski Zarząd Budynków oraz o 107 mieszkań, które znajdą się w zasobach miejskiej spółki – Tarnowskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego. - *Miejskie budownictwo mieszkaniowe to jeden z naszych priorytetów* – podkreśla prezydent Roman Ciepela.

W ogólnej liczbie 2,5 tys. miejskich lokali 130 lokali to mieszkania socjalne - ich powierzchnia wynosi 3 970 m kw., a 21 lokali posiada status tymczasowych pomieszczeń o powierzchni użytkowej 296 m. Łącznie ewidencja obejmuje 422 lokale, które mogą być przedmiotem najmu socjalnego. Ponadto miasto dysponuje 335 lokalami użytkowymi o łącznej powierzchni 29 679 m kw. Lokale położone są w 149 budynkach stanowiących w całości własność miasta oraz w 126 budynkach stanowiących w części własność miasta, a w części osób fizycznych (wspólnoty mieszkaniowe).

Zasobami mieszkaniowymi będącymi własnością komunalną zarządza Miejski Zarząd Budynków. Podstawo-

wym źródłem utrzymania mieszkaniowych zasobów miasta są wpływy z czynszów z lokali mieszkalnych i użytkowych, które w całości pozostają w dyspozycji zarządcy.

Obecnie na udzielenie przez miasto pomocy mieszkaniowej oczekuje 278 gospodarstwa domowe. Czas oczekiwania na wynajem lokalu komunalnego od miasta to średnio 2-3 lata, natomiast umowa najmu socjalnego to okres od jednego roku przy rodzinach wieloosobowych do 6 lat dla pojedynczych wnioskodawców. Rocznie miasto przydziela starającym się od 70 do 80 mieszkań. W liczbie tej nie ujęto lokali przekazywanych do wynajmu w ramach programu „Mieszkanie za remont”.

Uruchomienie w 2019 r. programu „Mieszkanie za remont” spowodowane było sygnałami od tarnowian, którzy niejednokrotnie zgłaszali chęć wynajęcia będącego w kiepskim stanie technicznym miejskiego lokalu w zamian za przeprowadzenie remontu na własny koszt. Nabór do programu odbywa się dwa razy w roku, a mieszkania w tej formule otrzymało do tej pory 152 najemców. Ten sposób wynajmu lokali jest dogodny dla miasta, bowiem nie wymaga nakładów związanych z remontami lokali i dostosowaniem ich do potrzeb przyszłych najemców.

Drugim programem, który ma powiększyć zasoby mieszkaniowe Tarnowa jest program utworzenia

Społecznej Agencji Najmu. Miasto chce pozyskać do współpracy właścicieli mieszkań, co da im możliwość podnajmu lokali mieszkalnych z gwarancjami dotyczącymi ewentualnych eksmisji wykonywanych przez Agencję. Za powierzony lokal właściciel będzie otrzymywał uzgodniony czynsz a dochód z tego tytułu będzie zwolniony z podatku dochodowego. Przewidywaną liczbę lokali w pierwszych latach szacuje się na 30 mieszkań.

Urząd Miasta Tarnowa pracuje również nad koncepcją rozwoju budownictwa wielorodzinnego w rejonie pomiędzy ulicą Błonie, aleją Jana Pawła II i ulicą Abp. J. Ablewicza.

- Rozwój miejskiego budownictwa mieszkaniowego to jeden z miejskich priorytetów – podkreśla prezydent Roman Ciepela. – To wymierna pomoc dla młodych tarnowskich rodzin bez własnego lokum, to również zachęta do zamieszkania w Tarnowie dla osób spoza miasta. To również mieszkania, a nawet osiedla z całym systemem wspomagania, adresowane do osób starszych i niepełnosprawnych, bo niestety społeczeństwo się starzeje. Z drugiej strony analizujemy też potrzeby gruntowe firm budujących mieszkania na sprzedaż i wynajem, sprzedajemy i dzierżawimy działki pod budowę, otwarci jesteśmy na zamiany terenów. Współpracujemy też w tej dziedzinie ze spółdzielniami mieszkaniowymi działającymi w mieście.

Kolejne miejskie mieszkania oddane lokatorom

TARNÓW.PL

W lecie 2023 Miejski Zarząd Budynków oddał do użytku nowych lokatorów budynek wielorodzinny przy ul. Krzyskiej 17B w Tarnowie. W budynku znajdują się 62 mieszkania, w tym 47 to mieszkania komunalne, zaś 15 to tzw. mieszkania ze wspomaganie, a nabór lokatorów prowadził Centrum Usług Społecznych.

W 2018 roku prezydent Roman Ciepiela zaproponował, aby Miejski Zarząd Budynków rozpoczął budowę mieszkań dla tarnowian, m.in. dla osób, które - ze względu na wiek lub niepełnosprawność - muszą ograniczać swoją życiową aktywność z uwagi na bariery architektoniczne w ich obecnym miejscu zamieszkania. Inwestycję rozpoczęto realizować po okresie pandemii, budowa została

zakończona 31 lipca 2023 roku. - *Osoby niepełnosprawne i seniorzy, którzy tutaj zamieszkali, mogą wieść normalne, aktywne życie, bo nie ma niedogodności, które dotychczas ich w znaczącym stopniu ograniczały. Ten obiekt jest dobrym przykładem umożliwienia faktycznej integracji ze społeczeństwem - podkreśla prezydent Roman Ciepiela. - Inwestycja była pomyślana w taki sposób, aby przede wszystkim były usunięte bariery komunikacyjne i do każdego mieszkania był dostęp dla osób, które mają różne stopnie niepełnosprawności. To udało się zaprojektować i wykonać.*

Lokatorami nowego miejskiego bloku są rodziny, które oczekiwały na komunalne lokum, a w których jeden z członków jest dotknięty trwałą niepełnosprawnością. W nowym budynku zamieszkali również seniorzy, którzy wy-

stąpili o zamianę mieszkania ze względu na ograniczenia wynikające z barier architektonicznych w dotychczasowym miejscu zamieszkania. Przy Krzyskiej mieszkają także dotychczasowi pensjonariusze DPS, otrzymujący daleko idącą codzienną pomoc.

Mieszkania w bloku przy ul. Krzyskiej oddawane były lokatorom w pełni wykończone i wyposażone. W budynku zapewniono różnorodne udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, takie jak podjazdy, windy oraz specjalne urządzenia sanitarne w niektórych mieszkaniach. Drzwi balkonowe i tarasowe na parterze są bez progów, co ułatwia dostęp. Jest też pomieszczenie, które będzie świetlicą dla seniorów.

Otoczenie budynku zostało starannie zagospodarowane, są liczne miejsca parkingowe, w tym z przeznaczeniem dla osób niepełnosprawnych, pojemniki na śmieci w części umieszczono pod ziemią, wybudowano system oświetlenia zewnętrznego.

Inwestycja kosztowała 12,7 mln zł z czego 10,2 mln zł to dotacja bezzwrotna z Banku Gospodarstwa Krajowego, a 2,5 mln zł to wkład własny Miejskiego Zarządu Budynków i miasta. Koszt metra kwadratowego powierzchni użytkowej budynku wyniósł 4685 zł.

MZB planuje budowę kolejnych mieszkań, miejska spółka projektuje już budynek przy ul. Krzyskiej 13, który liczyć będzie 80 mieszkań.

POWSTAJE NOWE OSIEDLE TTBS

W rejonie ulic Błotnej i Jarej od lata 2023 roku trwa budowa nowego osiedla mieszkaniowego, którą realizuje Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego

W rejonie ulic Błotnej i Jarej powstanie zespół pięciu nowoczesnych budynków mieszkalnych wielorodzinnych, w których znajdzie się 107 mieszkań o różnym metrażu: od 30 m² do powyżej 60 m². Planowanych jest 51 miejsc postojowych dla samochodów w parkingu podziemnym i 60 miejsc postojowych na parkingu naziemnym.

Osiedle zostało zaplanowane z dużą ilością zieleni, miejscami do wypoczynku i rekreacji oraz placami zabaw. Miejsce,

gdzie powstaje nowe osiedle TTBS jest atrakcyjnie położone, przyszli lokatorzy mają w pobliżu szkołę podstawową publiczną, szkołę podstawową społeczną, przedszkole społeczne, w pobliżu są tereny rekreacyjne na Górze Św. Marcina, Zespół Przychodni Specjalistycznych przy ul. Mostowej oraz placówki handlowe.

Nowa inwestycja mieszkaniowa TTBS ma kosztować 155 mln zł. Miasto pozyskało na ten cel i przekazało TTBS 12,5 mln zł dotacji z Banku Gospodarstwa Krajowego, 3 mln 337 zł pochodzi z Rządowego Funduszu Mieszkaniowego, 19 mln zł to kredyt, a ok. 12 mln to wpłaty przyszłych lokatorów. Pozostałe środki pochodzą z budżetu TTBS.

W grudniu 2022 roku Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego przekazało do użytkowania budynek mieszkalny wielorodzinny przy ul. Sportowej 7B. To już kolejna, konkretnie trzynasta, inwestycja TTBS, dzięki której 50 rodzin ma swoje mieszkanie.

W ciągu 23 lat działalności spółka wybudowała już 13 budynków mieszkalnych wielorodzinnych na osiedlu Zielonym, przy ul. M Dąbrowskiej, ul. Abp. Ablewicza i ul. Sportowej, w których znajduje się łącznie 826 mieszkań na wynajem, charakteryzujących się umiarkowanymi opłatami czynszowymi.

DLA NASZEGO ZDROWIA

W ciągu ostatniej dekady olbrzymie zmiany zaszły w Tarnowie w dziedzinie ochrony zdrowia. Powstały nowe przychodnie i gabinety, rozbudowany został miejski szpital, przybyło nowoczesnego sprzętu, polepszył się dostęp do lekarzy. Zmiany dostrzegane są nie tylko przez tarnowian korzystających z zapewnianej przez miasto opieki zdrowotnej, ale znajdują też odzwierciedlenie w ogólnopolskich rankingach. W opublikowanym pod koniec ubiegłego roku rankingu pod hasłem Indeks Zdrowych Miast, w gronie największych 66 polskich miast Tarnów uplasował się na solidnej 26. pozycji, poprawiając swoją punktację w porównaniu z latami poprzednimi.

Specjalistyczny Szpital im. Edwarda Szczeklika

Specjalistyczny Szpital im. Edwarda Szczeklika, zwany potocznie „starym”, koncentruje się na leczeniu szpitalnym, którego uzupełnieniem są ambulatoryjne świadczenia specjalistyczne oraz pielęgnacyjno-opiekuńcze. Jako jeden z dwóch podmiotów w naszym mieście zapewnia także nocną i świąteczną opiekę zdrowotną dla mieszkańców miasta i okolicznych miejscowości.

W 2016 roku w pełni uruchomiony został nowo wybudowany pawilon od ul. Starodąbrowskiej, gdzie obecnie znajduje się główne wejście do szpitala. Rok później przebudowano, mieszczące się w ponadstuletnim budynku, pomieszczenia stacji dializ, która otrzymała nowe wyposażenie w postaci dziewięciu dializatorów wraz ze stacją uzdatniania wody, a także nowe łóżka dla pacjentów oraz pozostałe wyposażenie.

W kolejnym roku przeprowadzona została modernizacja części pawilonu chirurgii, w którym mieszczą się oddziały zabiegowe: ginekologii, ortopedii oraz chirurgii ogólnej. **W czerwcu 2020 roku zakończyła się budowa nowego pawilonu szpitalnego wraz z przewiązką komunikacyjną od ul. Starodąbrowskiej, przeznaczoną na potrzeby Centrum Chorób Serca.** Była to największa od lat inwestycja prowadzona w placówce, stanowiąca zarazem zakończenie rozbudowy bazy lec-

W 2016 roku w pełni uruchomiony został nowo wybudowany pawilon od ul. Starodąbrowskiej, gdzie obecnie znajduje się główne wejście do szpitala, kilka lat później powstało Centrum Chorób serca

niczej szpitala. Po wyposażeniu w nową aparaturę medyczną oraz pozostały sprzęt, pawilon uruchomiono pod koniec 2020 roku. Na początku następnego roku przeniesiono do niego działalność pionu kardiologii: oddziałów, poradni i gabinetów diagnostycznych. M.in. za tę inwestycję w 2021 roku, w 25. Ogólnopolskim Konkursie Modernizacja Roku & Budowa XXI Wieku, tarnowski szpital otrzymał główną nagrodę i tytuł „Obiektu XXV-lecia”.

Rok później w szpitalu rozpoczęła działalność oddział geriatryczno-internistyczny z pododdziałem reumatologii. Wyposażony w 30 łóżek znajdu-

Nowe wyposażenie sali zabiegowej, wygodne łóżka, monitoring i pokoje z własnym węzłem sanitarnym – to szpitalny oddział ginekologiczny po modernizacji

je się w Pawilonie II, w pomieszczeniach, gdzie poprzednio funkcjonował jeden z oddziałów kardiologicznych, a później oddział covidowy. Oprócz doświadczonych lekarzy, pielęgniarek i opiekunek medycznych, na stałe pracuje w nim także psycholog kliniczny i fizjoterapeuta. Tarnowski szpital uruchomił także trzy nowe przyszpitalne poradnie specjalistyczne: geriatryczną oraz dwie dziecięce – gastroenterologii i kardiologii.

Pod koniec marca ubiegłego roku w tarnowskim szpitalu po remoncie oddano nowy oddział ginekologiczny. Jego pacjentki zyskały nowe wyposażenie sali zabiegowej, wygodne łóżka, monitoring i pokoje z własnym węzłem sanitarnym. Oddział został przeniesiony do budynku E na czwartym piętrze ze względów logistycznych – piętro niżej znajduje się oddział położniczy, a jeszcze niżej izba przyjęć położnictwa, blok porodowy i oddział patologii ciąży. Sala zabiegowa została uzupełniona o sprzęt najwyższej klasy oraz specjalistyczne meble medyczne. - *Szpital pokazuje, jak świetnie sobie radzi – w ciągu ostatnich 8 lat przeznaczył 77 milionów złotych na inwestycje, a w większości kwota ta pochodziła z jego budżetu, z czego jestem niezmiernie dumny –* mówił na uroczystości otwarcia prezydent Tarnowa, Roman Ciepiela.

Zespół Przychodni Specjalistycznych to obecnie nowoczesne obiekty, które w niczym nie przypominają tych z roku 2000, gdy ZPS powstawał

Zespół Przychodni Specjalistycznych

Zespół Przychodni Specjalistycznych zaczął działać 12 czerwca 2000 roku. Na początku swojej działalności mieścił się w sześciu obiektach. Obecnie pacjenci przyjmowani są w dwóch lokalizacjach – przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej i ul. Mostowej.

W październiku 2015 roku rozpoczęto rozbudowę i przebudowę istniejącego budynku przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej. Pierwsze dwa etapy ukończono w grudniu następnego roku, oddając do użytku nową część budynku. Koszt realizacji wyniósł blisko 13,8 miliona złotych. Przychodnia została rozbudowana o podpiwniczony budynek trzykondygnacyjny o powierzchni 1215 metrów kwadratowych. Główne wejście zostało przesunięte, na parterze znalazły miejsce rejestracja, pracownia RTG oraz cztery gabinety lekarskie, a także pomieszczenia Chirurgii Jednego Dnia. Na pierwszym piętrze nowej części znajduje się osiem gabinetów lekarskich oraz zabiegowych, a na drugim cztery gabinety i Centralna Sterylizatornia.

W czerwcu 2017 r. została oddana do użytku część chirurgiczno-ortopedyczna wraz z węzłem sanitarno-higienicznym i przebieralnią dla pacjentów poradni rehabilitacyjnej. Powstały m.in. gabinet zabiegowy oraz lekarski chirurgii ogólnej, a także dwa gabinety lekarskie ortopedyczne i dwa gabinety zabiegowo-diagnostyczne oraz gipsownia. Ponadto pracownia RTG została wyposażona w cyfrowy aparat rentgenowski ogólnodiagnostyczny oraz ucyfrowiono istniejący aparat RTG ogólnodiagnostyczny w pracowni przy ul. Mostowej 6.

W 2019 roku w ZPS został uruchomiony nowy system, który wpłynął na zmniejszenie kolejek do rejestracji. W pierwszej połowie 2022 roku, placówka wzbogaciła się natomiast

o nowoczesny laser stomatologiczny, w tym samym roku metamorfozę przeszła również mieszcząca się w budynku przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie Poradnia Rehabilitacyjna - odnowiono gabinety zabiegowe, korytarz, oświetlenie oraz pomieszczenie rejestracji. Gruntownej modernizacji poddana została także Pracownia Diagnostyki Laboratoryjnej - pacjenci mają nowoczesną rejestrację, przestronną i wygodną poczekalnię oraz nową toaletę, więcej miejsca jest w Punkcie Pobrań. Odnowione, przemeblowane i unowocześnione zostało ponadto laboratorium

Pod koniec października ubiegłego roku zakończyła się modernizacja pomieszczeń ZPS przy ul. Mostowej. W zupełnie nowej odsłonie oddano do użytku poradnie: pulmonologiczną, zdrowia psychicznego dla dorosłych (i rejestrację do niej), psychologiczną dla dorosłych, poradnie dziecięce: zdrowia psychicznego, psychologiczną, logopedyczną dzieci i dorosłych, gabinet zabiegowy, pracownię badań czynnościowych oraz pracownię: USG i EEG. Gabinety zyskały odświeżony i schludny wygląd, a pacjenci mogą korzystać z przestronnej i wy-

godnej poczekalni, nowych toalet oraz szatni.

Mościckie Centrum Medyczne

Mościckie Centrum Medyczne świadczy usługi z zakresu podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, rehabilitacji leczniczej, opieki długoterminowej i psychologicznej oraz medycyny pracy. **Od lipca 2022 roku, na mocy umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia, rozpoczęło ponadto działalność hospicjum stacjonarne.** Dwanaścioro pacjentów ma w nim profesjonalną opiekę w pokojach jedno- i dwuosobowych.

W 2018 roku w Mościckim Centrum Medycznym oddano do użytku wyremontowane pierwsze piętro dla potrzeb Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego i wyremontowany parter w starej części budynku (mieszczą się tam między innymi gabinety lekarzy POZ), zakończony też został proces termomodernizacji budynku. W 2020 roku wykonano adaptację pomieszczeń ZOL i modernizację piwnic dla archiwum, rok później przeprowadzono modernizację drugiego piętra Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego, w kolejnym roku obiekt wzbogacił się o cyfrowy mammograf.

W nowoczesnych wnętrzach Centrum Usług Społecznych tarnowianie mogą uzyskać pomoc z zakresu polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, ochrony zdrowia itp.

Tężnia solankowa po Górę Św. Marcina zyskała wśród tarnowian dużą popularność

„Słoneczne Wzgórze” i „Bezpieczna Przystań”

Efektem ostatnich lat jest również powstanie w 2017 roku Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej ZAZ „Słoneczne Wzgórze” oraz ośrodka „Bezpieczna Przystań”. **Obiekt powstał na terenie dawnego internatu w parku Sanguszków, a koszt jego budowy to blisko 25 milionów złotych. W ramach Centrum funkcjonuje hotel o trzygwiazdkowym standardzie, w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, z zapleczem rehabilitacyjnym, trzema salami konferencyjnymi oraz restauracją. Prowadzi go Zakład Aktywności Zawodowej, co oznacza, że 70 proc. obsługi stanowią osoby z niepełną sprawnością (ruchową, wzrokową, słuchową).** W hotelu znajduje się 50 miejsc noclegowych, jest dostosowany do potrzeb osób jeżdżących na wózkach, niewidomych, niesłyszących, cierpiących na chorobę Parkinsona czy autyzm – obiekt został wyposażony w windy, pętle indukcyjne, oznakowania w języku Braille’a i mapy tyflograficzne (dotykowe), ułatwiające niedowidzącym i niedosłyszącym poruszanie się.

W jednym ze skrzydeł byłego internatu funkcjonuje ośrodek wytchnieniowy „Bezpieczna Przystań”, którego celem jest przejęcie na określony czas obowiązków, z jakimi codziennie mierzą się opiekunowie osób całkowicie od nich zależnych. Ośrodek liczy 15 miejsc dla chorych i niepełnosprawnych, pozostających na co dzień pod opieką bliskich. Wykwalifikowany personel zapewnia pacjentom pro-

fesjonalną opiekę zastępczą w czasie, gdy opiekun nie może się nimi zająć. Pobyt w ośrodku trwa do dwóch tygodni, w uzasadnionych przypadkach może zostać przedłużony. W ośrodku działa także bezpłatna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i pielęgnacyjnego.

Po pomoc do Centrum Usług Społecznych

Od 2022 roku działa w Tarnowie Centrum Usług Społecznych. **Powstało ono na bazie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, poszerzonego o zakres działań realizowanych przez Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej oraz Wydział Mieszkalnictwa Urzędu Miasta Tarnowa.** Można tam uzyskać pomoc z zakresu polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, ochrony zdrowia, potwierdzania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom, pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów, dopłat pokrywających część czynszu w pierwszych latach najmu mieszkania.

Centrum zajmuje się również sprawami związanymi z przyznawaniem, ustalaniem wysokości i wypłacaniem dodatku osłonowego. CUS sprawuje także nadzór nad działalnością jednostek sektora polityki społecznej, w tym domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia, ośrodka interwencji kryzysowej, żłobków, placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Główną siedzibą Centrum jest budynek przy ulicy Brodzińskiego 14, w którym uzyskać można informacje o usługach społecznych z różnych dziedzin. W oddziałach przy alei Matki Bożej Fatimskiej oraz ul. Goldhammera 3 można starać się o pomoc społeczną, w budynku przy ulicy Gosłara 5 załatwiane są natomiast sprawy związane z pieczę zastępczą.

Po zdrowie również do tężni

Przy okazji omawiania instytucji leczniczych warto również wspomnieć o tężni solankowej, która powstała na Górze Św. Marcina. Ma ona wymiary 2 x 5 metrów, do tego dochodzi pergola o wymiarach 4,6 m x 2,7 metra. Tężnia jest wykonana z drewna modrzewiowego, pokryta ją dwuspadowym, krytym gontem dachem. Wypełnienie jest wykonane z gałązek tarniny, których powierzchnia umożliwia bardzo wydajne parowanie roztworu solanki. Pozwala to tym samym na wytworzenie aerozolu również w bezpośredniej bliskości tężni oraz na rozpylenie łatwo przyswajalnych mikroelementów i pierwiastków przydatnych dla naszego zdrowia. Tężnia zyskała wśród tarnowian dużą popularność.

SPROSTAĆ EDUKACYJNYM WYZWANIAM

Tarnów może pochwalić się coraz lepszym poziomem edukacji i osiągnięciami w dziedzinie oświaty. Kolejne placówki z roku na rok zyskują nowy wygląd, powstają nowe, uczniowie, zdobywając laury i nagrody w olimpiadach i konkursach wyróżniają się na tle kraju, unijne dofinansowania podnoszą standardy edukacyjne... Poniżej krótki z konieczności przegląd ostatnich miejskich działań związanych z edukacją.

Jaką szkołę wybrać, czyli ranking Perspektyw

Tarnowskie szkoły co roku walczą o punkty, by znaleźć się wysoko w rankingu Perspektyw, który pomaga często w podjęciu decyzji o wyborze placówki edukacyjnej uczniom mogącym pochwalić się dobrymi wynikami z egzaminów i na świadectwie. **W skali Tarnowa od lat najlepiej radzi sobie III LO, które od 2015 roku szczyli się największą liczbą punktów wśród tarnowskich placówek**, wysoko też plasuje się w skali Małopolski. Zaraz za nim znajduje się I LO, które także co roku zajmuje w mieście drugie miejsce. W przypadku trzeciego miejsca na przestrzeni lat najczęściej pojawiała się na nim II LO. Tarnów to także doskonała technika – to o numerze cztery prawie zawsze szczyliło się pierwszym miejscem w Tarnowie. Prócz tego wysokie miejsca zajmowały technika nr 1, 7, 3, a w ubiegłym roku na trzecim miejscu pojawiło się technikum nr 5.

Portal Perspektywy co roku ogłasza także ranking szkół olimpijskich. Zawsze wysokim miejscem może się pochwalić III LO, które w tym roku w skali kraju znalazło się na 35. pozycji. To najwyższa nota, jaką udało się osiągnąć tej placówce w ostatnich kilku latach, choć uprzednio także nie próżnowała, zajmując miejsca od 53. w górę.

Komu prezydenckie stypendium?

Miasto wspiera także tych uczniów, którzy wyróżniają się na tle innych. Od lat przyznawane są jednorazowe stypendia prezydenta Tarnowa dla uzdolnionych dzieci i młodzieży. Skorzystać z nich mogą zarówno uczniowie, którzy mieszkają w naszym mieście, jak i ci spoza jego granic, ale uczący się w tarnowskich szkołach.

Od 2015 roku prezydenckimi stypendiami nagrodzono prawie 600 uczniów, co roku miasto wydaje na ten cel 200 tysięcy złotych ze swojego budżetu. Młodzi otrzymują pieniądze za osiągnięcia naukowe i artystyczne (w latach 2015 - 2017 także za osiągnięcia sportowe). Częściej nagradzani są uczniowie mieszkający w Tarnowie, bo liczba ta oscyluje w granicach 60 procent, reszta to dzieci spoza miasta.

Matury i egzamin ósmoklasisty

W Tarnowie jest kilka szkół, które od lat wyróżniają się na tle wyników maturalnych. Powyżej 95% zdawalności

zawsze można się spodziewać w I, II, III i IV LO. Wśród techników świetnie radzi sobie „czwórka”. **W skali całej Polski tarnowscy maturzyści świetnie sobie radzą, przebijając średnią krajową o kilka procent (np. w 2022 roku wyniosła ona 81%, kiedy w Polsce był to ogólny wyniki 78,2%).**

Do egzaminu ósmoklasisty podchodzą uczniowie od 2019 roku. Na tym tle pod kątem wyników wyróżniają się: Społeczna Szkoła Podstawowa nr 2 Społecznego Towarzystwa Oświatowego, Społeczna Szkoła Podstawowa nr 1 im ks. prof. Józefa Tischnera i Szkoła Podstawowa nr 24 z oddziałami dwujęzycznymi im. Mikołaja Kopernika.

Pomagają unijne dotacje

Przez ostatnie lat tarnowscy uczniowie korzystali z możliwości, jakie dają dotacje unijne. Część w ten sposób finansowanych projektów skupiała się na kształceniu zawodowym, w tym zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji, pogłębieniu umiejętności czy wzmocnieniu kształcenia zawodowego w poszczególnych branżach. Starano się także poprawić społeczny wizerunek tego typu szkół, zwłaszcza wśród młodzieży i rodziców.

Do kilkunastu szkół trafił sprzęt komputerowy umożliwiający zdalne nauczanie, a SP nr 8 otrzymała nawet pracownię edukacyjną robotyki i druku 3D. Dzięki dotacjom uczniowie, którzy pogorszyli swoje oceny przez pandemię, mogli też uczestniczyć w zajęciach wyrównawczych.

Od 2015 roku prezydenckimi stypendiami nagrodzono prawie 600 uczniów, co roku miasto wydaje na ten cel 200 tysięcy złotych ze swojego budżetu

W Tarnowie jest wiele szkół, które od lat wyróżniają się na tle wyników maturalnych. Powyżej 95% zdawalności zawsze można się spodziewać w I, II, III i IV LO

Wśród inwestycji związanych z modernizacją obiektów szkolnych należy zwrócić uwagę na remont elewacji III LO

Unijne pieniądze pomogły w stworzeniu projektu walki z dyskryminacją i nietolerancją wśród młodych, starano się ich też zainteresować uczeniem się języków obcych. **Młodzież większości tarnowskich szkół bierze udział w wymianie międzynarodowej w ramach programu Erasmus i innych.**

Ciepłej, ładniej i bezpieczniej

Miasto, zwłaszcza przez lata od 2015 do 2017 roku, mocno skupiło się na efektywności energetycznej budynków użytkowości publicznej. W tym okresie projekt ten zrealizowano w przedszkolach publicznych nr 5, 27, 19, 17, 15, 14, 4, 24, 27, szkołach podstawowych nr 1, 14, 24, liceach ogólnokształcących nr I, II, XXI, w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym oraz w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego. Wykonano też termomodernizację przedszkoli nr 18, 20 i 1, Pałacu Młodzieży, SP nr 5 i 8, Zespołu Szkół Ekonomiczno-Ogrodniczych, Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych, Zespołu Szkół Budowlanych, XVI LO, CKZiU, kompleksu budynków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego i sali gimnastycznej Gimnazjum nr 11 (teraz XXI Liceum Ogólnokształcące Sportowe w Tarnowie). **Tego typu działania poprawiły energooszczędność budynków, a co więcej – pozwoliły sporo zaoszczędzić na ogrzewaniu.**

Wśród inwestycji związanych z modernizacją obiektów szkolnych należy zwrócić uwagę na remont elewacji III LO. Wyremontowano ją zarówno po wschodniej, północnej jak i południowej części budynku, naprawiono uszkodzone tynki, uzupełniono detale architek-

toniczne, odmalowano, wymienione parapety i okucia gzymsów, a także odrestaurowano parapety z kamieni, balustrady i drewniane drzwi. Całą placówkę

dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Budynek Zespołu Szkół Technicznych zyskał nowy dach, wyremontowano dachy również w Pałacu Młodzieży oraz SP nr 10, a przy hali CKZiU w Mościcach odnowiono parking. Miasto postarało się także o nowe miejsca parkingowe przy ul. Ks. Skorupki (przy Zespole Szkół Niepublicznych) i przy XXI LO.

W SP nr 1 i w ZSME wyremontowano starą instalację elektryczną i oświetleniową. W SP nr 14 zamontowano monitoring. ZST otrzymał nowe posadzki, w I LO wyremontowano szatnie, przebudowano salę na bibliotekę i wyremontowano elewację budynku.

Największą inwestycją ostatnich lat była rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 9. Rozbudowano placówkę o salę gimnastyczną, szkolny budynek zyskał dodatkową kondygnację. Wzmocniono istniejącą konstrukcję nośną budynku, wykonano m.in. ściany nośne i działowe oraz izolację termiczną i przeciwwodną. Zamontowano też nowe okna i drzwi, zadbane o nową instalację elektryczną. Oczywiście pojawiły się nowe posadzki i odpowiednie zabezpieczenia.

W 2018 roku rozpoczęto ważną dla SP nr 18, a tym samym jej uczniów, inwestycję – budowę sali sportowej. Rozbudowano oraz przebudowano i przekształcono w salę wielofunkcyjną. W tym samym roku wybudowano salę sportową w ZSO nr 2 (teraz II LO) i połączono ją przesiłązką z budynkiem. W SP nr 5 wymieniono parkiet w sali gimnastycznej, odświeżono ściany i sufit, wymalowano nowe linie oraz zamontowano nowe drzwi.

Przebudowane zostały boiska i wyremontowana hala sportowo-wi-

W Tarnowie mamy 24 przedszkola publiczne, 14 szkół podstawowych oraz 23 szkoły ponadpodstawowe. Dodatkowo działa też Pałac Młodzieży i dwie poradnie dla dzieci i młodzieży. Obecnie do przedszkoli i szkół uczęszcza 20 713 uczniów, w tym 2 976 to przedszkolaki, 5 571 uczniowie szkół podstawowych, 12 166 to młodzież ze szkół ponadpodstawowych i pozostałych jednostek.

W tarnowskich placówkach edukacyjnych jest 2 648 etatów nauczycielskich. Najwięcej jest w szkołach ponadpodstawowych i pozostałych jednostkach - 1 579, w szkołach podstawowych 712,87, a w przedszkolach 356. Pracownicy administracji i obsługi placówek to 878 etatów.

W roku 2024 miasto wyda na oświatę i edukację 510 mln zł, w tym 143 mln zł będzie dołożone do rządowej subwencji z miejskiego budżetu.

Gruntowną modernizację wykonano w budynku przedszkola nr 15 w Krzyżu

dowiskowa Pałacu Młodzieży, miasto zainwestowało także w remont ogólnodostępnego boiska przy SP nr 14, gdzie wymieniono nawierzchnię, odnowiono odwodnienie i wyremontowano ogrodzenie oraz piłkochwyty. Zmodernizowano też zaplecze hali sportowej przy SP nr 8 oraz wymieniono stolarkę okienną fasady budynku hali sportowej SP nr 23.

Do jednej z największych inwestycji w tym okresie należy z pewnością wybudowanie Sali Koncertowej Zespołu Szkół Muzycznych, o czym piszemy szerzej w części dotyczącej kultury. O rozbudowach, przebudowach i modernizacjach sali gimnastycznych przy szkołach piszemy szeroko w dziale dotyczącym sportu.

Obecnie każda miejska szkoła posiada jadłodajnię, a większość ma także własną kuchnię

Kuchenne ewolucje

Od 2022 roku każda szkoła podstawowa musi zapewnić swoim uczniom możliwość zjedzenia ciepłego posiłku. Tarnowskie szkoły do takiej sytuacji przygotowywały się już od dawna. Przez ostatnie kilka lat zmodernizowano kuchnię w SP nr 8 i 9 (w tej drugiej zakupiono dodatkowo sprzęt kuchenny). Kuchnia szkolna zyskała nowe życie w byłej ZSO nr 4 – tam roboty objęły nie tylko część budowlaną, ale także sanitarną i elektryczną. Doposażono też kuchnię w PP nr 15. **Obecnie każda miejska szkoła posiada jadłodajnię, a większość ma także własną kuchnię.**

Z myślą o przedszkolakach

Pieniądze miejskie z ostatnich lat wspomogły także tarnowskie przed-

szkole. W przedszkolu nr 31 skończono rozbudowę budynku, która polegała na dobudowie dwóch sali z zapleczaami. **Gruntowną modernizację wykonano w budynku przedszkola nr 15 w Krzyżu** – wybudowano nową przeziązkę, przebudowano i nadbudowano istniejący budynek wraz z zagospodarowaniem terenu i niezbędną infrastrukturą techniczną. Pojawiły się też nowe meble i urządzenia. W nowym przedszkolu działa sześć oddziałów. Cztery sale zajęciowe oraz sala gimnastyczna usytuowane są na parterze z bezpośrednim wyjściem na taras i ogród. Pozostałe dwie sale zajęciowe zlokalizowane są natomiast na piętrze i również mają bezpośrednie wyjście na taras w postaci tzw. zielonego dachu. Oddanie nowego budynku nie oznacza końca inwestycji w przedszkolu - teraz prowadzone są prace modernizacyjne przy dotychczasowym jego budynku

W przedszkolu nr 24 dostosowano długość dojsz ewakuacyjnych w budynku, a w przedszkolu nr 8 zadban o wzmocnienie i stabilizację ścian i stropów, wykończono też ściany i naprawiono dach. Dodatkowo w przedszkolu nr 12 dostosowano budynek do przepisów przeciwpożarowych.

Zmodernizowano fundamenty w przedszkolu nr 34 - naprawiono ściany i stropy wewnętrzne oraz naprawiono i zmodernizowano sieci drenażowe w związku z zawilgoceniem ścian piwnic.

Nowy wygląd zyskał żłobek nr 1, gdzie przebudowano i zmodernizowano schody, podjazd i mur otaczający placówkę. Wyremontowano też dach żłobka nr 6.

Nowe wnętrza zyskała rozbudowana Szkoła Podstawowe nr 9

MIASTO ŻYJĄCE KULTURĄ

Od 2015 do 2023 roku w tarnowskim teatrze zagrano ponad dwa tysiące spektakli, w kinie Marzenie wyświetlono prawie 9,5 tysiąca filmów, w różnych galeriach zaprezentowano 370 wystaw, odbyło się 731 koncertów, 17,5 tysiąca zajęć edukacyjnych w miejskich instytucjach kultury, tarnowianie w tym czasie wypożyczyli 2 mln 600 tysięcy książek – to najkrótsze kulturalne podsumowanie ostatnich dwóch kadencji władz samorządowych. Ale działo się w tej materii znacznie więcej...

NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY CYKLICZNE

W tarnowskim teatrze od 1997 roku odbywa się co-
rocznie Ogólnopolski Festiwal Komedii „Talia”

W naszym mieście od 1997 roku odbywa się corocznie Ogólnopolski Festiwal Komedii „Talia”. Do Tarnowa zjeżdżają się teatry i aktorzy z całej Polski, a prezentowane spektakle walczą o główną nagrodę i statuetkę Talii. Jury przyznaje także inne wyróżnienia. Swoje zdanie mogą też wyrazić widzowie, którzy głosują na swój ulubiony spektakl. Ten, który dostanie najwięcej ważnych głosów, otrzymuje nagrodę publiczności. Później organizowana jest też Mała Talia, dla młodszych widzów. Festiwal w 2023 roku był już 27. edycją wydarzenia.

Tarnów co roku zaprasza do siebie kinomaniaków na kolejne edycje Tarnowskiej Nagrody Filmowej, która jest,

TNF, obok Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, jest drugim najstarszym festiwalem poświęconym rodzimemu filmowi

obok Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, jednym z dwóch najstarszych festiwali poświęconych rodzimemu filmowi pełnometrażowemu. Główną ideą jest prezentacja widzom dorobku ostatnich miesięcy twórców rodzimej kinematografii. Organizatorem Festiwalu jest Tarnowskie Centrum Kultury. Projekcje festiwalowe tradycyjnie odbywają się w kinie Marzenie, jednym z najstarszych działających kin w Polsce – funkcjonuje nieprzerwanie od 1913 roku. TNF towarzyszą także liczne imprezy towarzyszące. Filmowe święto w 2023 roku było 37. edycją wydarzenia.

Zdearzenia, czyli święto miasta Tarnowa, także gościło na stałe w kalendarzu miejskich imprez, a jego istotnym punktem jest coroczne wręczanie Nagród Kulturalnych Tarnowa. To kilka dni z szeregiem imprez adresowanych do wszystkich pokoleń tarnowian. Organizowane są różnego rodzaju koncerty, projekcje filmowe, spektakle, wystawy, zabawy, jarmarki. Zdearzenia jak zwykle otwiera

Zdearzenia to co roku kilka dni z szeregiem imprez adresowanych do wszystkich pokoleń tarnowian

oficjalnie rozdanie Nagród Miasta Tarnowa za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej i upowszechniania kultury. Nagrody te przyznawane są w pięciu kategoriach: za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury, Nadzieja Roku, nagroda honorowa za całokształt pracy w zakresie twórczości artystycznej lub upowszechniania kultury oraz Mecenat Kultury Tarnowa.

Od 2017 roku w Tarnowie organizowany jest środowiskowy przegląd twórczości plastycznej, zwany Salonem BWA. Kolejne edycje potwierdziły zapotrzebowanie na tego typu cykliczną imprezę. Salon spełnia też formę promocyjną, szczególnie dla młodych twórców, rozpoczynających dopiero karierę, bo udział w tym prestiżowym wy-

Od 2017 roku organizowany jest środowiskowy przegląd twórczości plastycznej, zwany Salonem BWA

darzeniu często staje się istotnym szczeblem kariery. Przez ostatnie lata osoby, które rozpoczynały swoją przygodę ze sztuką właśnie w tarnowskim BWA, z powodzeniem kontynuują swoje artystyczne działania, dołączając do grona artystów, którym „się udało”. Salon jest jednocześnie konkursem, w ramach którego niezależne jury przyznaje nagrody i wyróżnienia.

BWA to także cykliczna impreza ArtFest, organizowana w okresie jesiennym. Jej pomysłodawcą był nieżyjący już dyrektor BWA Bogusław Wojtowicz, pierwsza edycja zadebiutowała 20 listopada 2003 roku, do 2019 odbywała się we współpracy z Centrum Sztuki Mościce. Obecnie festiwal, podobnie jak w latach poprzednich, składa się z wydarzeń prezentujących sztuki wizualne, koncertów, spotkań autorskich, spektakli, happeningów oraz warsztatów tematycznych. W ciągu ostatnich lat formuła została rozszerzona o ofertę skierowaną do najmłodszych pod nazwą Mały ArtFest oraz o tak zwaną Scenę Offową, prezentującą działania artystyczne młodych tarnowian.

Teatry bawią tarnowian na miejskich ulicach – tak w największym skrócie można określić jedno lub dwudniowe imprezy odbywające się co roku latem w naszym mieście w ramach Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Ulicznych. Festiwal wywodzi się z Krakowa, gdzie od kilkunastu lat organizuje go Teatr KTO, a uliczne teatry z całego świata od kilku lat pojawiają się w również w Tarnowie.

Wśród wielu innych cyklicznych imprez warto wspomnieć o koncertach Polskiej Orkiestry Muzyki Filmowej, które przez trzy lata, począwszy od 2016 roku odbywały się na tarnowskim Rynku odbywały się Grupa utalentowanych muzyków wykonywała utwory, które pochodziły ze ścieżek dźwiękowych arcydzieł polskiej i światowej kinematografii.

Dużym zainteresowaniem cieszą się też **wakacje na jazzowo i bluesowo**. Od 16 lat organizowany jest festiwal Jazzowy Rynek, który – po przeniesieniu do amfiteatru – ma nową nazwę Starówka Jazz Festiwal, a nowoorleańskie brzmienia zyskały w Tarnowie spore grono sympatyków. Zgodnie z tradycją, każdorazowo wydarzenie poprzedza barwny roztańczony korowód, czyli parada nowoorleańska.

Końcówka wakacji to natomiast **muzyczne spotkania pod hasłem „Był Sobie Blues”**, które w Tarnowie odbywają się już od 19 lat, a obecnie bluesowe zespoły grają w sierpniowe piątki w amfiteatrze.

NOWE OBIEKTY DLA KULTURY

Sala Koncertowa Zespołu Szkół Muzycznych

Zwana „małą filharmonią”, Sala koncertowa przy Zespole Szkół Muzycznych im. Jana Ignacego Paderewskiego została

Od połowy 2020 roku odbywają się koncerty „małej filharmonii”, czyli Sali Koncertowej Zespołu Szkół Muzycznych

oddana do użytku w połowie 2020 roku. To budynek dydaktyczny z salą koncertową i salą gimnastyczno-baletową wraz z łącznikiem z istniejącym budynkiem Domu Perkusisty. W obiekcie znalazły się też sale ćwiczeniowe oraz muzyczna biblioteka, czyli fonoteka.

Sala koncertowa pomieści na miejscach siedzących 268 osób, nie zapomniano też o słuchaczach niepełnosprawnych. Ogromnym plusem nowej sali jest duża scena, mogąca pomieścić całą orkiestrę. pozwala na prezentowanie różnych rodzajów muzyki i organizację koncertów skierowanych do różnych grup odbiorców.

Investycja kosztowała ponad 28 milionów zł.

Pasaż Odkryć

We wrześniu 2022 roku otwarto mieszczący się w kamienicy przy Rynku 4 Pasaż Odkryć. To centrum edukacyjne nauki i techniki, adresowane do tarnowskich dzieci i uczniów, udostępnia na różne sposoby informacje o najważniejszych odkryciach, wynalazkach i ich autorach, kiedyś i obecnie

Pasaż Odkryć, czyli centrum edukacyjne nauki i techniki, adresowane nie tylko do tarnowskich dzieci i uczniów

związanych z Tarnowem. Działa tam pięć profesjonalnie wyposażonych pracowni, nawiązujących do postaci słynnych tarnowian-naukowców. Pracownie usytuowane są na drugim piętrze, natomiast pierwsze piętro to zabytkowe wnętrza wypełnione specjalnie zaprojektowanymi eksponatami – jest ich ponad 20 – pozwalającymi na edukacyjną interakcję. To główna przestrzeń wystawiennicza, składająca się z pięciu sal. Można tam m.in. ujrzeć przez lornetę Tarnów przyszłości, wskoczyć do studni bez dna czy sprawdzić wiedzę z zakresu chemii. Dla twórców Pasażu Odkryć ważne jest, aby odwiedzający uczestniczyli w procesie odkrywania, a dzieci i młodzież mogły korzystać ze specjalnie przygotowanych programów łączących zabawę z nauką.

Pasaż Odkryć znalazł się na liście 10 najlepszych przedsięwzięć inwestycyjnych 2022 roku w Małopolsce.

Multimedialne Centrum Artystyczne

Część robót budowlanych, w tym rozbiórka, przebudowa istniejących piwnic i klatki schodowej oraz utworzenie pawilonu Multimedialnego Centrum Artystycznego miało miejsce

Multimedialne Centrum Artystyczne jest trzecim oddziałem BWA, gdzie oglądać można wystawy, odbywają się różne spotkania i koncerty

już w 2019 roku. Rok później kontynuowano prace, a obiekt został oddany do użytku pod koniec 2021 roku. W kolejnym roku przejęło go we władanie BWA. MCA usytuowane jest przy ul. Wałowej 25, za towarzystwo ma odsłoniętą po latach zabytkową basteję, razem tworząc ciekawe zestawienie historii ze współczesnością. Centrum jest trzecim oddziałem BWA, odbywają się tu różne spotkania, koncerty, oglądać można wystawy... Przy MCA działa m.in. Międzyosiedlowe Centrum Aktywności Senioralnej „Starówka”, jako miejsce spotkań wykorzystują piwniczne przestrzenie również różne organizacje i stowarzyszenia działające w mieście.

Amfiteatr Letni

Po kilku latach starań, w czerwcu 2018 roku, udało się zakończyć modernizację i na nowo uruchomić Amfiteatr Letni przy ul. Kopernika. Modernizacja kosztowała około 2,3 miliona złotych, miasto uzyskało na ten cel unijną dotację, w wysokości 750 tys. zł.

Modernizacja objęła m.in. budowę całkiem nowej widowni amfiteatru, sceny z zapleczem, kawiarni, pawilonu sanitarnego, magazynu. Na terenie obiektu znalazły się też trawniki, na których rozstawione są leżaki. Amfiteatr jest przestrzenią bardziej otwartą, przeznaczoną nie tylko do organizacji im-

W czerwcu 2018 roku zakończyła się modernizacja i na nowo zaczął działać Amfiteatr Letni

prez i widowisk, ale również do pełnienia funkcji rekreacyjnej, miejscem, które przyciąga mieszkańców w każdym wieku. Na widowni jest 275 miejsc. Taras pod sceną pełni dwie funkcje: parkietu tanecznego, a także tymczasowej widowni dla przedstawień kameralnych. W tym miejscu można rozstawić dodatkowe 116 krzeseł. Amfiteatr jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, po alejkach łatwiej jest poruszać się też rodzicom z wózkami dziecięcymi. Dzięki modernizacji na terenie amfiteatru można organizować pokazy filmowe, wieczorki taneczne i wystawy z zapleczem multimedialnym.

Dom Kultury Westerplatte

W połowie grudnia 2022 roku uroczyste została otwarta nowa placówka kulturalna w mieście – Dom Kultury na osiedlu Westerplatte. To nowoczesny, wielofunkcyjny budynek zlokalizowany w północno-wschodniej części Tarnowa. Teren, na którym powstał obiekt, poprzednio zajmował budynek biblioteki osiedlowej, który rozebrano.

Nowy obiekt otoczony jest zielenią, tarasami zewnętrznymi i drewnianymi pergolami. Do budynku zapewniono pełny dostęp osobom niepełnosprawnym.

Dom Kultury Westerplatte otoczony jest zielenią, tarasami zewnętrznymi i drewnianymi pergolami

DK podzielony jest na kilka części - od wschodu usytuowane są pomieszczenia techniczne, toalety i pomieszczenia administracyjne. Biblioteka oraz salka taneczno-sportowa znajdują się od strony południowo - zachodniej, zaś sala wielofunkcyjna od strony południowo - zachodnio - północnej. Centralnym miejscem jest hall - ze świetlikami dachowymi, otwarty na zielen i tarasy zewnętrzne, jako przestrzeń wspólna dla wszystkich użytkowników.

Budowa wraz z wyposażeniem kosztowała prawie 4 mln zł.

Odnowione kino Marzenie

W 2019 roku zakończono generalny remont kina Marzenia. W ramach projektu zrealizowanych zostało 10 zadań, które przyczyniły się do poprawy jakości i zwiększenia konkurencyjności jednego z najstarszych polskich kin. Kino zyskało nową aparaturę kinową, ulepszającą projekcje w systemie 3D oraz nową aparaturę oświetleniową i nagłaśniającą, która sprostaa oprawie licznych widowisk scenicznych i koncertów, do których również wykorzystywane są pomieszczenia kina.

Zlikwidowane zostały bariery architektoniczne - powstała toaleta dla osób niepełnosprawnych dostępna z poziomu hallu, a poprzez zakup systemu umożliwiającego oglądanie filmów przez osoby niedowidzące i niewidome (tzw. pokazy z audiodeskrypcją), kino zyskało nowych odbiorców. Poprawiła się ogólna estetyka sali kinowej, która jest w pełni klimatyzowana.

Koszt projektu wyniósł 1,2 mln zł, z czego miasto otrzymało dofinansowanie w kwocie 520 tys. zł. Tarnowskie Centrum Kultury zainwestowało też 125 tys. zł w remont frontowej elewacji budynku, z efektowną neonową nazwą kina.

Nowe zaplecze dla tarnowskiej sceny

Tarnowski teatr zyskał w 2019 roku nowe obiekty zaplecza z salą prób i obszernym korytarze z szynami do przewozu scenografii prosto na scenę, ułatwiający szybką zmianę dekoracji. Wyremontowano i doposażono pracownie teatralne: stolarską, plastyczną i krawiecką. Jest też dwupoziomowy magazyn o powierzchni około 500 m kw. kwadratowych, gdzie są składowane dekoracje ze spektakli. Pojawiła się też nowa klatka schodowa oraz winda dla osób niepełnosprawnych, zielony dach oraz pięć pokoi gościnnych dla twórców.

Kulturalnie w ogrodzie

W miejscu dawnej strzelnicy, za pałacykiem z siedzibą BWA, w 2020 roku otwarto Sensoryczny Ogród Sztuk. Miejsce to skomponowane jest tak, aby rosnące w nim rośliny w celowy sposób oddziaływały nie tylko na zmysł wzroku, ale też na zmysły, ale także dotyk, smak i węch.

W ogrodzie powstał też mini amfiteatr z małą sceną, który spotkał się z dużą popularnością wśród tarnowian. Siedzenia dla widzów są w formie pokrytych drewnem schodków ułożonych na zboczu ogrodu, scena została usytuowana na jego dnie. W letnie i wiosenne dni odbywają się tam koncerty, przedstawienia teatralne, zajęcia taneczne, disco czy fitness, a nawet... spotkania z psim behawiorystą.

Centrum dla dialogu

W momencie, gdy czytelnicy tego wydawnictwa zapoznawac się będą z tą informacją, w XIX-wiecznym pałacyku przy ul. Gumńskiej, który przez cztery dekady znany był jako Pałac Ślubów i Urząd Stanu Cywilnego, działać będzie Tarnowskie Centrum Dialogu. **To nowa miejska inicjatywa – pomyślana jako miejsce spotkań, wymiany poglądów, organizacji konferencji, warsztatów, projektów edukacyjnych, wydarzeń kulturalnych.** Miejsce, w którym dialog będzie skupiał się na tarnowskich sprawach, ale bez zapominania jednocześnie o problemach szerszych – dotyczących kraju i świata. Centrum Dialogu, choć jeszcze bez stałej siedziby zorganizowało już w mieście kilkanaście tematycznych spotkań, które spotkały się z dużym zainteresowaniem.

Zakończony remont zabytkowego pałacyku przy ul. Gumńskiej jest finansowany kosztem 3,5 miliona złotych pochodzących z Funduszy Norweskich. Zakres prac był bardzo szeroki i prowadzony pod nadzorem konserwatorskim – całkowicie odnowione zostały wnętrza, wymieniono dach, okna i drzwi, odtworzono wiele zniszczonych elementów ozdobnych, nowy wygląd zyskała elewacja, jest nowa droga dojazdowa, parking, odrestaurowany został ogród. Oczywiście wcześniej budynek trzeba było odgrzybić i osuszyć oraz wykonać izolację. Wewnątrz zbudowano nowe zaplecze sanitarno-gospodarcze, są wszystkie udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, w tym specjalny podnośnik przy schodach.

Dawny Pałac Ślubów zamienił się w Centrum Dialogu

SPORTOWE I REKREACYJNE BUDOWANIE

Ostatnia dekada przyniosła naszemu miastu znaczny rozwój bazy sportowo-rekrecyjnej. Powstało kilka dużych i znaczących obiektów, w tym Arena Jaskółka Tarnów i Letni Park Wodny w Mościcach, hale sportowe i boiska przy tarnowskich szkołach oraz nowe obiekty rekreacyjne na Górze św. Marcina.

Arena Jaskółka Tarnów

Pod koniec 2019 roku oddano do użytku zmodernizowaną Arenę Jaskółka Tarnów. Miasto wzbogaciło się tym samym o obiekt o kubaturze 133 537 metrów sześciennych, powierzchni użytkowej 7754,52 metrów kw. oraz powierzchni usługowej 2519,58 metrów kw. Sama arena ma wymiary 33,66 x 56,25 m. W hali umiejscowione są pełnowymiarowe boiska do futsalu, piłki ręcznej, koszykówki i siatkówki. Można w niej także organizować koncerty, imprezy taneczne, kongresy oraz inne wydarzenia o charakterze społeczno-politycznym lub wystawienniczym. Hala mieści 4317 widzów, z czego 3559 na stałych miejscach siedzących oraz 746 na składanych trybu-

nach teleskopowych. Dodatkowo dwanaście miejsc położonych na poziomie areny przeznaczonych jest dla osób niepełnosprawnych. Na płycie głównej są miejsca dla 1000 osób.

Odwiedzający arenę mogą skorzystać z parkingu, na którym znajdują się miejsca dla 10 autobusów, około 380 samochodów i 100 rowerów. Wewnątrz zainstalowane są dwie elektroniczne tablice wyników, dostępne są także cztery LED-owe telebimy. Warto dodać, że Arena Jaskółka Tarnów otrzymała tzw. „budowlanego Oscara”, czyli pierwszą nagrodę i tytuł „Budowy roku 2019” w konkursie organizowanym przez Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa. Całkowity koszt jej przebudowy wyniósł blisko 59.5 miliona złotych.

Letni Park Wodny

Od 1 lipca 2023 roku tarnowianie mogą korzystać z letniego parku wodnego w Mościcach, który powstał w miejscu dawnego kompleksu basenowego. Na 3,5 hektarowym terenie zrealizowana została duża inwestycja rekreacyjna, dla dorosłych i dla dzieci.

Powstał basen rekreacyjny o wymiarach 50 x 21m o głębokości 0,6 - 1,6 m, z częścią pływacką i rekreacyjną oraz mini

zjeżdżalnią, kolejny basen z zespołem czterech zjeżdżalni (tzw. turbo, cebula, anaconda, i zjeżdżalnia rodzinna czterotorowa), wodny plac zabaw dla najmłodszych o powierzchni 320 m kw. z kilkoma urządzeniami, które uatrakcyjnają wodne zabawy. W sumie trzy nowe niecki basenowe mają łączną powierzchnię 1500 m kw.

Woda we wszystkich nieckach basenowych jest podgrzewana, a energia do tego celu dostarczana jest ze specjalnych paneli słonecznych, które umiejscowiono na zapleczu Miejskiego Domu Sportu.

Oprócz wodnych atrakcji najmłodsi tarnowianie są również zadowoleni z dużego, piaszczystego placu zabaw, na którym znalazły się specjalnie dla nich zaprojektowane urządzenia, związane z tematyką marynistyczną.

Integralną część parku wodnego jest boisko do sportów plażowych o wymiarach 31 x 44 m, na którym można uprawiać plażową piłkę nożną, ręczną i koszykówkę.

Powstał również duży, zadaszony obiekt z nawierzchnią syntetyczną, który latem jest wykorzystywany jako boisko piłkarskie, kort do tenisa i rozgrywek badmintonu, a zimą zamieni się w sztuczne lodowisko. Na terenach zielonych są stoły do szachów, będą również urządzenia do tenisa stołowego.

Nowe boiska TOSiR

Bardzo dużą inwestycją związaną ze sportem był również oddany do użytku we wrześniu 2017 roku stadion

przy ul. Piłsudskiego, którego koszt wyniósł 8,6 miliona złotych. Powstała trybuna z krzeselkami na 1910 miejsc oraz stanowiskiem spikera, budynek magazynowy, siłownia zewnętrzna oraz boisko ze sztuczną nawierzchnią do siatkówki i koszykówki. W skład samego stadionu wchodzi: ośmiotorowa bieżnia prosta o długości 100 metrów, sześciotorowa bieżnia okrężna (400 metrów), dwie rzutnie do pchnięcia kulą, rzutnie do rzutów oszczepem, dyskiem i młotem, skocznie do skoku w dal i trójskoku, skocznię do skoku wzwyż oraz dwie skocznie przeznaczone dla tyczkarzy. Dzięki zamontowaniu słupów oświetleniowych na obiekcie można ćwiczyć także po zmroku.

Prawie 3,2 miliona złotych pochłonęła **przebudowa i rozbudowa należących do Tarnowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji terenów rekreacyjno-sportowych przy ul. Wojska Polskiego**. Do użytku oddano tam boisko o nawierzchni z trawy syntetycznej o wymiarach 96x66 metrów wraz z oświetleniem, siłownię zewnętrzną oraz ogrodzony plac zabaw. Przeprowadzono również remont istniejących dwóch boisk asfaltowych, powiększając ich płyty oraz wymieniając nawierzchnię na poliuretanową.

Najpierw na igrzyska, później obiekt dla tarnowian

Z myślą o Igrzyskach Europejskich 2023, w miejscu dawnego stadionu piłkarsko-lekkoatletycznego w Mościcach powstały piaszczyste boiska do plażowych odmian piłki nożnej i ręcznej oraz częściowo zadana trybuna zachodnia dla tysiąca widzów. Wewnątrz mamy szatnie, magazyny, część

administracyjną i gastronomiczną, łazienki oraz strefę VIP i strefę dla mediów. Wybudowano również dwa boiska treningowe z tymczasowymi trybunami.

Koszt pierwszego etapu modernizacji stadionu wyniósł 23,8 miliona złotych. Teraz obiekt w Mościcach czeka drugi, a potem trzeci – docelowy etap modernizacji. Po ich zakończeniu Tarnów wzbogaci się o stadion umożliwiający rozgrywanie na nim spotkań pierwszej ligi piłki nożnej. Powstanie trybuna wschodnia, która podobnie jak zachodnia pomieści będzie mogła minimum 1000 osób, z częścią sanitarną, gastronomiczną i magazynową. Obiekt wyposażony będzie w podgrzewaną płytę boiska o wymiarach pola gry 105 na 68 metrów i nawierzchni hybrydowej oraz cztery maszty oświetleniowe ze źródłami światła LED.

Nowe i zmodernizowane hale sportowe

Od września 2018 roku, uczniowie II Liceum Ogólnokształcącego odbywają lekcje wychowania fizycznego w nowej, wielofunkcyjnej hali sportowej. Obiekt o wymiarach 13x24 metra mieści boisko do siatkówki oraz niepełnowymiarowe boiska do koszykówki i piłki ręcznej. Sala połączona jest z budynkiem szkoły przeszklonym łącznikiem, pełniącym równocześnie funkcję wejścia głównego i wiatrołapu. Koszt budowy sali wyniósł niemal 3,2 miliona złotych.

W tym samym roku szkolnym (luty 2019) oddano do użytku **wielofunkcyjną halę sportową o wymiarach pola gry 18x36 metra, dobudowaną do budynku Szkoły Podstawowej nr 18**. Można w niej korzystać z boisk do gry w piłkę ręczną, piłkę nożną, w koszykówkę oraz w siatkówkę. Zaplecze sali połączone jest z budynkiem szkoły łącznikiem. Na budowę hali przeznaczono z budżetu miasta blisko 4,9 miliona złotych.

W trakcie realizacji są ponadto sale gimnastyczne w Niepublicznym Zespole Szkolno-Przedszkolnym Stowarzyszenia „Siódemka” oraz w IV Liceum Ogólnokształcącym. Umowa na budowę tej pierwszej podpisana została w maju 2022 roku, a przestronny, pasywny obiekt zastąpi dotychczasową małą salę gimnastyczną. Wartość inwestycji to 5,7 miliona złotych.

W czerwcu 2015 roku, po ponad dwuletnim remoncie, otwarto Miejski Dom Sportu w Mościcach. Modernizacja, której koszt wyniósł około 10 milionów złotych, obejmowała nie tylko baseny, sale treningowe, szatnie i zaplecza sanitarne, lecz również miejsca służące dotychczas jako pomieszczenia techniczne. Dzięki temu w obiekcie znalazło się miejsce na kręgielnię i salę taneczną.

Sporo prac wykonano również przy należącej do Pałacu Młodzieży hali widowiskowo-sportowej przy ul. Gumniskiej. Wymienione zostały w niej okna i instalacja centralnego ogrzewania, docieplono ściany oraz podłogi, strop nad piwnicą i stropodachy zaplecza. Budynek zyskał ponadto nowe drzwi, a istniejące oświetlenie zostało zamienione na energooszczędne, ledowe. Wokół obiektu, na którym pojawiła się nowa elewacja, powstało z kolei nowe ogrodzenie. Dzięki termomodernizacji, hala nie tylko zyskała nowy wygląd z zewnątrz, ale także stała się bardziej przyjazna środowisku. Całkowity koszt inwestycji wyniósł ponad 2,2 miliona złotych.

Nowe obiekty dla uczniów i nie tylko

Dużą inwestycję – jej koszt zamknął się kwotą ponad 780 tysięcy złotych – miasto przeprowadziło na terenach przy Szkole Podstawowej nr 8. Wybudowane zostały tam

m.in. boiska: wielofunkcyjne o wymiarach 55 x 26 metra o nawierzchni poliuretanowej wraz z ogrodzeniem i piłkochwyta- mi, trawiaste do piłki nożnej (treningowe o wymiarach 37 x 25 metrów) i do badmintonu oraz ćwiczeń zręcznościowo-gimnastycznych. Powstały również siłownia zewnętrzna, bieżnia na 60 metrów z zeskoczną i rozbiegiem do skoku wzwyż oraz trybuny.

Na terenie Szkoły Podstawowej nr 1 wykonano boiska o nawierzchni poliuretanowej przystosowanej do gry w piłkę nożną, koszykówkę i siatkówkę oraz wykonano skocznnię w dal. **Przy Szkole Podstawowej nr 2 wymieniono nawierzchnię boiska wielofunkcyjnego z bitumicznej na poliuretanową**, zainstalowano wokół niego piłkochwyty oraz przebudowano skocznnię w dal. **Szkoła Podstawowa nr 14 wzbogaciła się w tym czasie o poliuretanowe boisko wielofunkcyjne** wraz z piłkochwyta- mi, siłownią zewnętrzną, bieżnią z zeskoczną, rozbiegiem do skoku wzwyż i stanowiskiem do pchnięcia kulą oraz o trybuny. **Szkoła Podstawowa nr 24 pozyskała natomiast m.in. poliuretanowe boisko o wymiarach 28 x 12,25 metra do gry w koszykówkę i siatkówkę.** Łącznie na poprawę infrastruktury sportowej w tych szkołach przeznaczono z budżetu miasta ponad 1,2 miliona złotych.

Kwota przekraczająca 567 tysięcy złotych przeznaczona została na **remont i modernizację boiska Szkoły Podstawowej nr 23.** Oprócz remontu boiska trawiastego oraz bieżni (poprzez wykonanie nawierzchni poliuretanowej) zamontowano tam również tablicę informacyjną oraz zainstalowano

elementy tzw. małej architektury, m.in. bramki treningowe, piłkochwyty, ogrodzenie czy stojaki na rowery).

Nową nawierzchnię zyskało także boisko przy Szkole Podstawowej nr 20. Prace obejmowały rozbiórkę i demontaż całej nawierzchni z trawy syntetycznej oraz wyposażenia sportowego, wymianę i uzupełnienie istniejącej górnej warstwy podbudowy pod płytą boiska oraz uzupełnienie istniejącego drenażu. Ich całkowity koszt wyniósł ponad 525 tysięcy złotych.

Przy Zespole Szkół Niepublicznych na ul. Skorupki powstało ogólnodostępne boisko do piłki ręcznej o nawierzchni poliuretanowo-gumowej. Koszt jego wykonania wyniósł blisko 380 tysięcy złotych. Niemal 260 tysięcy złotych przeznaczono natomiast na wykonanie boisk (wraz z wyposażeniem i remontem ogrodzenia) **o nawierzchni poliuretanowej do piłki ręcznej, siatkówki i koszykówki przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 6.** Skoro jesteśmy przy modernizacji obiektów szkolnych przypomnieć wypada, że już w 2017 roku przeprowadzono **modernizację bieżni na będącym w zarządzie Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych boisko przy ul. Szujskiego.** Zarówno na bieżni, jak i na rozbiegu skocznicy, która dodatkowo wyposażona została w piaskową zeskoczną, położona została składająca się z trzech warstw nawierzchnia poliuretanowa. Koszt prac przekroczył nieznacznie 640 tysięcy złotych.

Rozbudowa Strefy Aktywności przy ul. Czerwonych Klonów objęła m.in. wymianę zniszczonej betonowej nawierzchni alejek na nawierzchnię z kostki betonowej, wykonanie nowych dojsć i nawierzchni bezpiecznych z piasku. Rozbudowane zostały ponadto: zewnętrzna siłownia i plac zabaw, przybyło także pięć latarni. Łączny koszt tych inwestycji wyniósł ponad 180 tysięcy złotych.

Przy ul. Westerplatte wykonano renowację trawiastego boiska do piłki nożnej oraz oddano do użytku boiska do koszykówki (o wymiarach 19 x 32 metry) i siatkówki (15 x 22,6 metra) o nawierzchni poliuretanowej. Łącznie wydano na to blisko 290 tysięcy złotych.

Prawie 300 tysięcy złotych wydatkowano w tym okresie z budżetu miasta na prowadzoną w dwóch etapach **przebudowę i rozbudowę terenów rekreacyjno-sportowych przy ul. Sanguszków.** W miejsce istniejącego tam boiska powstało boisko wielofunkcyjne o nawierzchni poliuretanowej przystosowanej do gry w siatkówkę, koszykówkę i tenisa. Przeprowadzony został również remont istniejącego boiska trawiastego oraz powstała siłownia zewnętrzna. Na obu boiskach zamontowane zostały piłkochwyty, a w ich otoczeniu elementy małej architektury.

Pod koniec 2021 roku zakończyły się **prace przy boisku na terenach obok Pałacu Młodzieży.** W miejsce starego toru modelarskiego powstało tam całkiem nowe boisko wielofunkcyjne. Prócz nawierzchni z poliuretanu, stanęły tam także ławeczki i nowe oświetlenie. Zamontowane zostały też piłkochwyty. Boisko ma wymiary 22 m na 44 m służyć może amatorom piłki nożnej, ręcznej, siatkówki czy koszykówki. Jego koszt to 750 tysięcy złotych.

Kilka miesięcy później, kosztem blisko 200 tysięcy złotych przeprowadzono natomiast **modernizację położonego nieopodal skateparku.** Dotyczyła ona starej, położonej bliżej Urzędu Skarbowego, części skateparku. W ramach prac przeprowadzono m.in. demontaż istniejących przeszkód (pięć elementów) wraz z fundamentami oraz wybudowano małą architekturę, w tym urządzenia skateparku. Warto także wspomnieć, że w budynku Pałacu Młodzieży wymieniono podłogę w sali do judo.

Nowe inwestycje rekreacyjne na Górze Św. Marcina

Drugi etap budowy Parku Biegowego „Marcinka” przyniósł wyprofilowanie istniejących tras gruntowych, przeznaczonych do uprawiania biegów terenowych, narciarstwa biegowego i nordic walking. Do użytku oddano ponadto siłownię zewnętrzną, zainstalowano elementy małej architektury oraz wybudowano oświetlenie wzdłuż ścieżki biegowej. Całkowity koszt tych prac wyniósł niemal 280 tysięcy złotych.

Na stokach powstał Bike Park Marcinka. W jego skład wchodzi rowerowe trasy zjazdowe o różnym stopniu trudności, kompleks składa się z czterech utwardzonych tras prowadzących głównie przez tereny leśne. W okolicach Parku Biegowego Marcinka powstał również pierwszy w mieście pumptrack, czyli specjalna, wyasfaltowana trasa do jazdy na rowerze lub wyczynowej deskorolce.

W sąsiedztwie siłowni plenerowej przy parku biegowym i rowerowym na zboczu stanął Ninja Park. Jego najważniejszym elementem jest metalowa konstrukcja z wieloma urządzeniami do ekstremalnych treningów. Uzupełnieniem Ninja Parku są zamontowane wokół ławeczki i stoliki oraz boisko do siatkówki plażowej.

Tarnowianie pokochali Kantorię

Centrum Wypoczynku i Rekreacji „Kantoria” oddano do użytku w 2019 roku, i tarnowianie od razu polubili ten obiekt, na którym można odpocząć, poleżakować, gdzie odbywają się różne imprezy. Jest boisko do siatkówki plażowej, które najczęściej wykorzystywane jest jako olbrzymia piaskownica dla najmłodszych, drewniane pergole na podestach ze stałymi leżakami i część gastronomiczna. Do dyspozycji gości jest też duży parking. Przygotowany jest wstępny projekt rozbudowy tego miejsca m.in. o zielony amfiteatr, promenadę spacerową wzdłuż linii brzegowej stawu, tarasy z siatkami wypoczynkowymi zamontowanymi tuż nad taflą wody, siłownię plenerową i brodzik dla dzieci.

Igrzyska, mistrzostwa i Pucharzy Europy

Warto dodać, że na zmodernizowanych obiektach odbyło się wiele ciekawych imprez o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym. W ubiegłym roku Tarnów gościł uczestników Igrzysk Europejskich, którzy o medale walczyli w Arenie Jaskółka Tarnów, na wybudowanej specjalnie Tarnow Beach Arenie oraz na sztucznej ścianie wspinaczkowej, która powstała na terenie Akademii Tarnowskiej. Hala Jaskółka Tarnów gościła ponadto m.in. uczestników Turnieju Czterech

Narodów w piłce ręcznej mężczyzn (2019), finału Orlen Pucharu Polski w piłce ręcznej mężczyzn (2022), Mistrzostw Europy U-22 w siatkówce mężczyzn (2022), Mistrzostw Europy Seniorów w Karate Kyokushin (2022) czy Orlen Polish Open w badmintonie (2023). Na stadionie Tarnowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji przy ul. Piłsudskiego rozegrano natomiast w 2019 roku Mistrzostwa Polski młodzików w lekkiej atletyce. Pamiętać należy także, że w ubiegłym roku na tarnowskim torze odbyły się Drużynowe Mistrzostwa Europy do lat 23 na żużlu, nasze miasto gościło także uczestników Pucharów Europy seniorów i juniorów we wspinaczce sportowej.

EKOLOGICZNIE NA CO DZIEŃ

Nowoczesna sterownia pozwala na zarządzanie z jednego miejsca wszystkimi procesami w unowocześnionych kotłach Elektrociepłowni Piaskówka

Głównym celem inwestowania w punkty selektywnej zbiórki odpadów jest gromadzenie tych nadających się do odzysku

Działania tarnowskiego samorządu na rzecz ekologii i ochrony środowiska w ciągu ostatniej dekady dają wymierne efekty. Po kilku akcjach promujących wymianę źródeł ciepła w mieście zostało już niespełna tysiąc starych pieców, dzięki inwestycjom MPEC znacząco poprawiła się jakość powietrza, są nowoczesne stacje segregowania odpadów, działania promujące ochronę naszego środowiska pozwoliły na usunięcie dziesiątków ton elektrośmieci, zużytych baterii i przeterminowanych leków.

Ekologiczne ciepło

Tarnowskie MPEC najpierw skupiło się na unowocześnieniu swojej sieci przesyłowej, następnie na podłączaniu do tej sieci kolejnych obszarów miasta, a obecnie realizuje program modernizacji Elektrociepłowni „Piaskówka”, którego efektem ma być do dostosowania źródeł wytwarzania ciepła do wymagań ochrony środowiska w zakresie emisji przemysłowych i poprawy standardów bezpieczeństwa ekologicznego wszystkich procesów.

W ramach programu w latach 2021-2023 zrealizowano następujące zadania: kocioł węglowy K-1 zmodernizowano na kocioł opalany gazem ziemnym, powstała też nowoczesna stacja redukcyjna gazu, a dla kotła węglowego K-3 wybudowano nowoczesną instalację odpylania spalin. Inwestycje zostały dofinansowane w formie pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej łączną kwotą 10 mln zł.

W 2022 r. wyłączono z eksploatacji kocioł węglowy K-2, więc od 1 stycznia 2023 r. w elektrociepłowni pracuje już tylko jeden kocioł węglowy K-3 (do 2021 r. funkcjonowały trzy kotły węglowe). Zwiększono też zakup ciepła z Grupy Azoty do 30 MW.

W 2023 r. wybudowano instalację odsiarczania spalin na kotle węglowym K-3, a inwestycję sfinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. Koszt wyniósł 4 159 860 zł, w tym preferencyjna pożyczka to 3 382 000 zł.

Dzięki programowi modernizacji w latach 2021-2023 miejska spółka osiągnęła imponujące efekty ekologiczne: ograniczono emisję pyłów o 95 %, zużycia węgla spadło o 36 %, emisja dwutlenku siarki zmniejszyła się o 49 %, emisja dwutlenku węgla o 28 %, tlenków azotu o 19 %.

MPEC przygotowuje obecnie kolejne inwestycje, które jeszcze bardziej ograniczą oddziaływanie źródeł produkcji ciepła na środowisko. Jest to m.in. budowa modułu silników gazowych do skojarzonego wytwarzania energii - elektrycznej i ciepła. W grudniu ub.r. firma wygrała aukcję na tzw. premię kogeneracyjną, uzyskując gwarancję dopłat do wytworzonej w module silników gazowych i sprzedanej energii elektrycznej. Premia wypłacana będzie przez 15 lat od momentu rozpoczęcia eksploatacji instalacji i wyniesie w sumie 132 mln zł.

W planach jest również budowa instalacji kolektorów słonecznych oraz ekologicznej spalarni odpadów.

Jak radzić sobie z odpadami?

W tarnowskim Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych przy ulicach Kąpielowej i Komunalnej działają PSZOK-i, czyli punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Na ich budowę spółka pozyskała dotacje unijne z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości niemal 3,6 mln złotych. Natomiast całkowita wartość projektu wynosiła prawie 7,2 mln zł. Budowa nowych stacji segregacji była jedną z największych i najważniejszych inwestycji proekologicznych realizowanych w Tarnowie w ostatnich latach.

Nowe stacje mają po pół hektara powierzchni, są zatem znacznie większe niż poprzednie, działające od 2013 roku. Ale zmianie uległa nie tylko powierzchnia – powstały także duże najazdowe rampy wyładunkowe, u podnóża których znajdują się kontenery na posegregowane rodzaje odpadów.

Głównym celem PSZOK-ów jest zbieranie posegregowanych odpadów nadających się do odzysku, takich jak: plastik, szkło, metal, papier, gruz, odpady wielkogabarytowe, odpady zielone oraz odpadów niebezpiecznych, zużyty sprzęt elektryczny, chemikalia, oleje, termometry rtęciowe. Posegregowane odpady mieszkańcy Tarnowa oraz gminy Tarnów mogą dostarczać bezpłatnie w ramach opłaty uiszczanej za wywóz śmieci.

Kolejną dużą miejską inwestycją proekologiczną była kompostownia, która powstała na powierzchni około 1 ha, przy ul. Komunalnej 31. Wydajność instalacji planuje się na co najmniej 6 tysięcy ton rocznie, z możliwością jej

zwiększenia w przyszłości w miarę potrzeb. Koszt budowy kompostowni wyniósł prawie 11 mln zł.

W skład kompostowni wchodzi: plac przyjmowania i przygotowania odpadów zielonych do kompostowania, zadaszony plac kompostowania w pryzmach z kanałami napowietrzającymi, magazyn gotowego kompostu, infrastruktura komunikacyjna i techniczna. Plac przyjmowania i przygotowania odpadów służy do selektywnego złożenia na odrębnych pryzmach różnych rodzajów odpadów zielonych, takich jak: trawa, liście, gałęzie. Przygotowanie odpadów do procesu kompostowania polega na oddzieleniu odpadów nieulegających biodegradacji, wysypaniu odpadów z worków, rozdrobnieniu odpadów zdrewniałych do postaci zrębków.

Zadaszony plac z kanałami napowietrzającymi służy do kompostowania przygotowanych odpadów. Odpady miesza się w odpowiednich proporcjach i układa w podłużne pryzmy, które przerzuca się mechanicznie co 10-14 dni, w celu ich równomiernego natlenienia. Po okresie dojrzewania, trwającym 3-4 miesiące, materiał przesiewa się i przemieszcza do magazynu. Magazyn gotowego kompostu to utwardzony plac, ograniczony wysokimi ścianami betonowymi i zadaszaniem. Ściany mają umożliwić wysokie przymowanie kompostu w celu oszczędności miejsca. Zadaszenie pozwala na kontrolowanie wilgotności kompostu, bez względu na panujące warunki atmosferyczne.

Cały proces jest nadzorowany elektronicznie. Służy temu będzie specjalny kontener, gdzie w dwóch pomieszczeniach mieścić się sterownia

Kompostownia wyposażona jest m.in. w dwa nowoczesne młyny służące do rozdrabniania większych odpadów

Również najmłodszy tarnowianie biorą udział w akcjach usuwania odpadów, a za swoją pracę otrzymują nagrody i wyrazy uznania

i wentylatornia (osiem wentylatorów napowietrzających). W sterowni zlokalizowany jest komputer przemysłowy, który steruje pracą kompostowni, biofiltra i kontenerów kompostujących. System utrzymuje łączność radiową z czujnikami temperatury.

Zasadnicze elementy różniące nową kompostownię od poprzedniej to: zadaszanie, kanały napowietrzające pryzmy, większy plac, większe i wydajniejsze maszyny. Technologia przetwarzania pozostała ta sama, czyli kompostowanie systemem otwartym. W kompostowni są przetwarzane odpady zielone (trawa, liście, gałęzie) oraz domowe odpady biologiczne. Efektem wszystkich tych procesów jest środek polepszający właściwości gleby bądź nawóz.

Nauczyć, zebrać, zutylizować lub przetworzyć

W tarnowskich szkołach regularnie organizowane są konkursy proekologiczne. Ich celem jest kształtowanie świadomości ekologicznej wśród najmłodszych mieszkańców. **W ramach akcji „Zbieramy zużyte baterie” prawie 32,6 ton zużytych baterii nie trafiło wraz z innymi odpadami na składowisko.** Organizowano również zbiórkę opakowań plastikowych – w tym przypadku udało się „uratować” niemal 24 ton opakowań z tworzyw sztucznych, które trafiły do recyklera w celu ich przetworzenia. Od lat

w tarnowskich placówkach oświatowych prowadzona jest zbiórka makulatury pod hasłem „Zbieram, segreguję, odzyskuję”.

Co roku w Tarnowie odbywa się zbiórka leków nieużytecznych. Dzięki niej odebrano ponad 26 ton leków z aptek na terenie miasta, które zamiast trafić na składowisko odpadów, zostały unieszkodliwione. Dodajmy, że tego typu odpady nie powinny być wyrzucane do zwykłego kosza na śmieci, dlatego mieszkańcy często dopytywali o możliwość bezpiecznego odbioru np. przeterminowanych leków.

Wydział Ochrony Środowiska organizuje także szereg akcji i konkursów ekologicznych. Wśród nich są m.in. sprzątanie świata, konkurs na najpiękniejszy ogród i balkon „Zielony Tarnów”, konkurs fotograficzny „Wakacyjna przyroda”, Przegląd Filmów Ekologicznych „Ekoświat”. W ramach programu „Zieleń miejska w Tarnowie sprzyja klimatowi” zakupiono przeszło 760 sztuk zielonych roślin doniczkowych, które przekazano mieszkańcom, a także przedszkolakom i uczniom tarnowskich placówek.

Osoby, których domy wciąż pokryte są azbestem, mogą ubiegać się o bezpłatny odbiór tych niebezpiecznych odpadów. Tylko w ciągu ostatnich sześciu lat unieszkodliwiono ponad 212 ton azbestu. Miasto zapewniało jego odbiór, transport i bezpieczną utylizację, zadaniem właściciela budynku było ściągnięcie niebezpiecznego odpadu z dachu lub ścian budynku.

■ Tarnów w rankingach, konkursach i plebiscytach

JAK NAS WIDZĄ INNI?

Tarnów bardzo często pojawia się w różnego rodzaju rankingach, konkursach i plebiscytach, wypadając raz lepiej, raz gorzej, ale w zdecydowanej większości tego rodzaju przedsięwzięć nie mamy się czego wstydzić, lokujemy się w solidnej średniej całej stawki, a często w niektórych kategoriach jest to czołówka miast na prawach powiatu. Przyjrzyjmy się pokrótce różnym rankingom na przestrzeni ostatnich dziewięciu lat.

Tu warto inwestować

Oczywiście firmy i instytucje najbardziej cenią rankingi, które realizowane są przez wyspecjalizowane pracownice i instytuty badawcze na podstawie zewnętrznych audytów. Taki kompleksowy raport pod hasłem „Polish Cities of the Future 2019/20” przedstawił specjalistyczny magazyn fDi Intelligence i Tarnów znalazł się w gronie polskich „miast przyszłości”, które zaprezentowano w raporcie.

Nasze miasto zostało przebadane w ramach zewnętrznego audytu, w którym nie uczestniczył Urząd Miasta Tarnowa. Autorzy rankingu zebrali dane dla 50 polskich ośrodków, oceniając je w pięciu kategoriach. Ranking dotyczący analizowanych miast obejmował 56 wskaźników, przedstawionych w 6 kategoriach: potencjał gospodarczy, kapitał ludzki, poziom życia, koszty inwestycji, dostępność komunikacyjna

(tradycyjna i z dostępnością poprzez nowoczesne technologie), sprzyjanie rozwojowi przedsiębiorczości.

W kategorii miast średnich (100-250 tys.) Tarnów zajął pierwsze miejsce w zakresie opłacalności w zakresie lokowania inwestycji, wyprzedzając takie miasta jak: Chorzów, Gorzów Wielkopolski, Sosnowiec, czy też Częstochowę.

Grunt na medal

Jeżeli już o inwestycjach mowa to nie można pominąć Ogólnopolskiego Konkursu „Grunt na medal”, organizowanego przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu. W 2021 roku miasto zgłosiło do konkursu Strefę Aktywności Gospodarczej „Komunalna”, a jury konkursu oceniło, iż tarnowska oferta jest najlepsza w Małopolsce. Nagrodą, oprócz ilościowości statuetki było preferencyjne wskazanie zwycięskich terenów przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu oraz urzędy marszałkowskie inwestorom zagranicznym, a także prowadzona przez PAIH i zarządy województw promocja tych terenów na forum międzynarodowym. Celem konkursu jest wyłonienie i promocja najlepszych terenów pod inwestycję, a w efekcie przyczynienie się do zwiększonego napływu inwestycji do Polski.

Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. to spółka akcyjna wchodząca w skład Grupy Polskiego Funduszu Rozwoju, której właścicielem jest Skarb Państwa, zajmuje się zwiększeniem

napływu inwestycji zagranicznych do kraju oraz umiędzynarodowianiem polskich przedsiębiorstw. Działa zarówno w Polsce, jak i poprzez Zagraniczne Biura Handlowe.

Jakość życia i zdrowie mieszkańców

Według opublikowanych ostatnio wyników rankingu Indeks Zdrowych Miast Tarnów zajął 26. miejsce w gronie 66 największych polskich miast. W porównaniu z rankingiem sprzed roku nasze miasto awansowało o dwa miejsca.

Indeks Zdrowych Miast porównuje, jakie warunki dla zdrowego życia obywateli tworzą w Polsce miasta na prawach powiatu. Są to największe miasta w Polsce, w których w końcu 2022 r. mieszkało według danych GUS niemal 12,4 milionów mieszkańców. Tworzenie odpowiedniej jakości życia dla mieszkańców jest jednym z ważniejszych zadań samorządów, w tym miast.

Badaniami objęto 66 miast na prawach powiatu. Eksperti, naukowcy i przedstawiciele organizacji pozarządowych biorący udział w projekcie wskazali co i w jaki sposób wpływa na jakość życia i zdrowie mieszkańców miast, oraz które spośród nich są najlepszymi miejscami do życia. Podczas prac wyłoniono osiem głównych obszarów, ważnych z punktu widzenia tworzenia warunków dla zdrowego życia. Indeks obejmuje obszary: zdrowia, ludności, usług komunalnych i społecznych, edukacji, mieszkalnictwa, środowiska, infrastruktury, przestrzeni.

W rankingu Tarnów został w gronie 66 miast sklasyfikowany w górnej części stawki, na dobrym 26. miejscu, otrzymując łącznie 39,9 punktu (w poprzedniej edycji 37,5).

We wcześniejszym rankingu z tego cyklu Tarnów został w gronie 66 miast sklasyfikowany 28. miejscu, otrzymując łącznie 37,5 punktu. Bardzo dobrze wypadło miasto nad Białą w kategorii „Edukacja”, zajmując 6. miejsce.

Rankingi firmują: Grupa Luxmed+, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej oraz Szkoła Główna Handlowa.

Europolis o ekologii, młodych, edukacji...

Coroczny raport Europolis dotyczący różnych miejskich zagadnień towarzyszy konferencji Europolis – jednemu z największych w Polsce cyklicznych spotkań na temat rozwoju miast, którego inicjatorami w 2013 roku była Funda-

■ Według sieci CNN Tarnów jest jednym z 15 najpiękniejszych mniejszych miast Europy

MNIEJSZE JEST PIĘKNE

Przed trzema laty światowa sieć telewizyjna CNN, w swoim dziale dotyczącym podróży, zaliczyła Tarnów do piętnastu najładniejszych mniejszych miast w Europie, ilustrując tę pochwałę naszego miasta zdjęciem rynku z lotu ptaka. Wybór ten odbił się dużym echem w całym kraju (i nie tylko) i miał spory wpływ na wzrost ruchu turystycznego w mieście.

Dziennikarka sieci CNN, Julia Buckley, napisała m.in., iż choć Paryż, Rzym czy Barcelona są na listach miejsc, które koniecznie trzeba odwiedzić to również mniejsze europejskie miasta są jak marzenie, z piękną architekturą i bogatym kulturowym dziedzictwem, ale nie ma w nich tłumów turystów, z którymi trzeba dzielić te wszystkie atrakcje. Autorka wybrała piętnaście takich miast w Europie, a na jej liście jako jedyne miasto w Polsce, znalazł się również Tarnów

Pisząc o Tarnowie J. Buckley podkreśla, że jest to spore miasto, ale wystarczy przejść się po Starym Mieście, aby nabrać przekonania, że częściowo zachowało dawny, małomiasteczko-

wy charakter, z zabytkami, które mogą przypominać Kraków przed nadejściem ery masowej turystyki. Zdaniem autorki, rynek Starego Miasta to wspaniała mieszanka stylów architektonicznych i wiele przykładów żydowskiego dziedzictwa, choć żydowska społeczność została w większości eksterminowana podczas II wojny światowej.

Ranking CNN był znakomitą promocją Tarnowa. Temat podchwyciły ogólnopolskie media, stacja TVN prezentowała miasto w wejściach na żywo w programie „Dzień Dobry TVN”, Centrum Informacji Turystycznej odnotowało zwiększone zainteresowanie potencjalnych turystów, wzrósł również ruch z zagranicy na miejskiej stronie internetowej.

cja Schumana, m.st. Warszawa i Fundacja Konrada Adenauera.

Ostatnio wśród 66 polskich miast na prawach powiatu Tarnów zajął 31. miejsce w ekologicznym raporcie i rankingu Europolis „Zielone miasta”. Pod względem dbałości o powietrze, których oddychamy, miasto nad Białą znalazło się w czołówce i zajęło 5. Miejsce, pod względem transportu publicznego miejsce 36., pod względem społeczności lokalnej zajęliśmy 31. miejsce, zaś w rankingu dotyczący zdrowia publicznego miejsce 27.

Wcześniej w raporcie i rankingu „Miasta dla młodych” w gronie 66 polskich miast przyjaznych dla młodych i ujętych w raporcie Tarnów został sklasyfikowany na 24. miejscu. W roku 2018 w „Rankingu miast obywatelskich” Tarnów zajął 14. miejsce, rok wcześniej w „Rankingu miast bezpiecznych i otwartych” miejsce 23., w roku 2016 w „Rankingu miast zrównoważonych”

było to miejsce 37., a w „Rankingu miast uczących się” w roku 2015 miejsce 21.

Rankingi medialne

Za bardzo miarodajne uchodzą rankingi dziennika „Rzeczpospolitej”, które dotyczą zrównoważonego rozwoju, a w ich tworzeniu bierze pod uwagę kilkadziesiąt kryteriów. Tarnów regularnie zajmował w tym rankingu miejsca od 20. do 26. a uczestniczyło od 60 do 66 polskich miast na prawach powiatu.

Sporo rankingów dotyczących różnych dziedzin życia publikuje samorządowy tygodnik „Wspólnota” w jednym z ostatnich, dotyczących wydatków inwestycyjnych samorządów, wśród 47 miast na prawach powiatu nasze miasto znalazło się na 10. pozycji. Ranking został opracowany przez prof. Pawła Swianiewicza z Uniwersytetu Warszawskiego.

We wcześniejszym rankingu „Liderzy inwestycji”, w którym ujęte zostały wydatki inwestycyjne miast na pra-

wach powiatów, powiatów ziemskich i gmin wiejskich za lata 2019–2021 Tarnów znalazł się w górnej części stawki i wśród 66 miast na prawach powiatu został sklasyfikowany na 26. miejscu. Średnie wydatki inwestycyjne w mieście liczone per capita za lata 2019-2021 wyniosły 1249,84 zł.

W porównaniu z rankingami z poprzednich lat był to istotny wzrost, bowiem za lata 2017-2019 nasze miasto zostało sklasyfikowane na 39. pozycji, zaś za lata 2018-2020 na miejscu 31.

Z kolei w innym rankingu, opracowanym przez „Wspólnotę” oraz Fundację Naukową Evidence Institute III, wskazującym samorządy, w których edukacja jest na najwyższym poziomie, Tarnów ostatnio dwukrotnie znalazł się w pierwszej dziesiątce wyróżnionych miast. Ranking, publikowany jest co trzy lata i ocenia dostępność i efekty edukacyjne w przedszkolach i szkołach.

TU ZASZŁY ZMIANY

Wydawca: Urząd Miasta Tarnowa, ul. Mickiewicza 2,
tel. 14 68 82 741, 14 68 82 430, e-mail: media@umt.tarnow.pl

Redakcja nie zwraca materiałów
niezamówionych i zastrzega sobie prawo
ich redagowania, skracania oraz nadawania tytułów.

Redaguje zespół: Ireneusz Kutrzuba (redaktor naczelny),
Maria Możdziej (skład, łamanie),
Stefan Mikulski, Marta Tarnowska, Weronika Witos

Zdjęcia: Paweł Topolski

TU ZASZŁY ZMIANY

